

**Privalomas mokymas verslo praktinio mokymo firmose
(VPMF) profesinio ugdymo institucijose**

LLP-LdV-TOI-2011-LT-0090

**Verslo praktinio mokymo firma.
Veiklos gairės praktikos vadovams**

2013

UDK 658:377(474.5)
Ve-183

Sudarytojai:

Baciulyte Rima, Dobrianova Irina, Gintenstorfer Andrea, Gulev Zahary, Ignatoniene Danguole, Ignatonis Marius, Mavrudieva Daria, Mockevičiūtė-Azzopardi Austėja, Toetterstroem Beate.

Verslo praktinio mokymo firmų, imituojančių realių bendrovių procesus, veiklos pristatymas.

Informacinis leidinys. – Vilnius: Vilniaus kolegija, „Simulith“ centras 2013 – 48 p.

© „Simulith“ centras, 2013
Leidžiama naudotis nurodant šaltinį

ISBN 978-609-8080-47-6

„Sėkmė nėra paslėpta nuo mūsų. Tai tėra pasirengimo, sunkaus darbo ir mokymosi iš klaidų rezultatas“

JAV valstybės sekretorius Kolinas Pauelas (Collin Powell)



Verslo praktinio mokymo firmoje dirbantys praktikantai

Šis leidinys finansuojamas remiant Europos Komisijai ir atspindi tik autorių požiūrį, todėl Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokią jame pateikiamos informacijos naudojimą.

TERMINAI

(Kaip jie suprantami ir naudojami šiame tekste)

Verslo praktinio mokymo firma arba VPMF arba VPM firma – virtuali įmonė, kuriai vadovaujama kaip tikrai verslo įmonei su realia jos verslo vystymo tvarka, produktais ir paslaugomis. Kiekviena VPMF prekiauja su kitomis VPMF pasauliniame verslo praktinio mokymo firmų tinkle. VPMF yra praktinio mokymo priemonė ir vieta VPMF praktikantams dirbti ir mokytis naudojant visus dokumentus, procedūras ir programas bei laikantis nacionalinių ekonomikos taisyklių ir teisės aktų, kurių reikia norint valdyti verslą, tačiau nenaudojant realių pinigų ir prekių. Taip lavinami įgūdžiai, kuriuos turėdami praktikantai įgyja daugiau galimybių įsidarbinti.

AT: Übungsfirma, ÜFA

*BG: Учебно-тренировъчна фирма, тренировъчно предприятие
[uchebno-trenirovuchnafirma, trenirovuchnopredpriatie]*

EN: Practice Firm or PF, also known as a practice enterprise, training firm, virtual enterprise or virtual business

VPMF vadovas arba VPMF mokytojas – pedagogas, vadovaujantis VPMF.

AT: Übungsfirmenlehrer/in, Übungsfimentrainer/in

BG: Ръководител на УТФ [rukovoditelnaUTF]

LT: VPMF vadovas arba VPMF mokytojas

EN: PF Trainer, PF teacher, PF manager or PF tutor

VPMF praktikantas arba VPMF darbuotojas – profesinės mokyklos mokinys, dirbantis ir besimokantis vienoje iš VPMF.

AT: Übungsfirmenmitarbeiter/in

BG: Обучаван, служител в УТФ [obuchavan, slujitel v UTF]

EN: PF Trainee, PF worker or PF employee

VPMF skyrius arba VPMF padalinys – VPMF struktūros dalis. VPMF, kaip ir kiekviena reali įmonė, turi darbo vietas ir savo skyrius arba padalinius. Kadangi dažniausiai mokomasi patalpoje su tam tikromis atskiromis darbo zonomis, VPMF dažniausiai suskirstoma į tam tikrą padalinių skaičių (atskiras darbo vietų zonas), pavyzdžiui, personalo, apskaitos, rinkodaros skyrių, sekretoriaus ir kitas darbo vietas. Kiekvienoje VPMF gali būti skirtingas skyrių skaičius, priklausantis nuo mokymo VPMF programos tikslų.

AT: ÜFA-Abteilung

BG: Отдел в УТФ [otdel v UTF]

EN: PF department or PF division

Partnerinė reali verslo įmonė arba verslo partneris arba mentorius – reali egzistuojanti įmonė, vykdanči tą pačią arba panašią veiklą, kaip ir VPMF. Ji pagal galimybes teikia paramą VPMF, dalindamasi savo patirtimi, patardama ir konsultuodama, suteikdama realių verslo procesų medžiagą ir dokumentus, prekių pavyzdžius, finansinę paramą VPMF praktikantams ir vadovams.

AT: Partnerfirma, Mentorfirma

BG: Партньорска компания, фирма-ментор

[partniorska kompania, firma-mentor]

EN: Partner Company from a real business (PCRB), Business partner or Mentor Company

Profesinė mokykla ar profesinio mokymo įstaiga – švietimo institucija, rengianti mokinius dirbti arba siekti karjeros įvairiais lygiais.

AT: Berufsbildende Schule BBS, Berufsbildende mittlere höhere Schulen

BG: Професионална гимназия, център за професионално обучение

[profesionalna gimnazia, centar za profesionalno obuchenie]

EN: VET School, Vocational school or vocational centre

Centrinis biuras arba VPMF centras – paslaugų centras, vykdamas visas pagrindines makroekonomikos funkcijas (pavyzdžiui, reglamentavimas, mokesčiai, pinigų cirkuliacija ir t. t.) ir organizuojantis operacijas, siekdamas sukurti virtualią ekonominę aplinką visoms VPMF savo šalyje. Centrinis biuras mokymo tikslais imituoja vyriausybės ir finansines įstaigas, tarnaujančias visuomenei. Be centrinio biuro VPMF neturi prasmės egzistuoti.

AT: ÜFA-Zentrale, Servicestelle

BG: Център на УТФ [centar na UTF]

EN: Central Office or CO

„EUROPEN PEN International“ – pasaulinis VPMF tinklas, jungiantis daugiau kaip 7500 VPM firmų 42 šalyse.

Privalomas mokymas VPMF: VPMF yra privalomo mokymo dalis, jeigu:

- nacionalinėje mokymo programoje ji numatyta kaip privalomas dalykas tam tikrai mokyklai, mokyklos tipui ar specialybei ir pan.;
- ji numatyta kaip pasirinktinis nacionalinės mokymo programos dalykas. Dėl VPMF mokymo sprendžia mokykla ar švietimo įstaiga;
- mokykla ar kita švietimo įstaiga nusprendžia pasiūlyti mokiniams praktikos vietą - VPMF. Tada VPMF tampa privalomu mokymo dalyku atitinkamiems mokiniams.

AT: Übungsfirma als verpflichtender Unterrichtsgegenstand

BG: Тренировъчно предприятие в задължителния учебен план

[trenirovuchno predpriatievzadalgitelniauchebenplan]

EN: Mandatory PF

Kiekviena skyriuje tekstiniuose langeliuose pateikiami šalių pavyzdžiai, nuorodos ir geroji praktika.

TURINYS

Įvadas	7
1. Verslo praktinio mokymo firmos vadovo portretas	8
1.1 Reikalavimai – išsilavinimas, įgūdžiai ir asmeninės savybės	8
1.2 Vadovo uždaviniai, atsakomybė ir iššūkiai.....	10
1.3 Verslo praktinio mokymo firmų vadovų mokymas ir kvalifikacijos kėlimas	12
2. Kaip įsteigti verslo praktinio mokymo firmą.....	14
3. Kaip mokyti verslo praktinio mokymo firmoje.....	16
3.1 Mokymo ir mokymosi metodai	16
3.2 Verslo praktinio mokymo firmos veiklos planavimas	17
3.3 Privalomo ir neprivalomo mokymo verslo praktinio mokymo firmose skirtumai.....	18
4. Kaip vykdyti kasdieninę VPMF veiklą	20
4.1 Kasdienės užduotys praktikantams	21
4.2 Darbo organizavimo VPMF aspektai	22
4.3 Verslo praktinio mokymo firmų darbo optimizavimo priemonės ir būdai	23
4.4 Kasdienis veiklos kokybės valdymas	24
5. Kaip vertinti praktikantus	26
6. Kaip užtikrinti verslo praktinio mokymo firmos kokybę ir tvarumą	30
6.1 Verslo praktinio mokymo firmos kokybės užtikrinimas	30
6.2 Verslo praktinio mokymo firmos kokybės standartai	30
6.3 Verslo praktinio mokymo firmos veiklos tęstinumas ir tvarumas	34
7. Sėkmės istorijos	35
Priedai	39
Informacijos šaltiniai ir literatūra	45

IVADAS

Sveiki atvykę į verslo praktinio mokymo firmų (VPMF) pasaulį. Verslo praktinio mokymo firmos – tai unikali idėja, kuri buvo priimta įvairiose šalyse visame pasaulyje. Tai idėja, kuri vis dar sparčiai populiarėja daugelyje šalių visuose žemynuose, yra nuolat atnaujinama diegiant novatoriškus metodus. Ši koncepcija siūlo trumpiausią kelią siekiant verslumo ugdymo ir praktinio mokymo taikymo įvairiose tikslinėse grupėse, įstaigose ir švietimo lygmenyse.

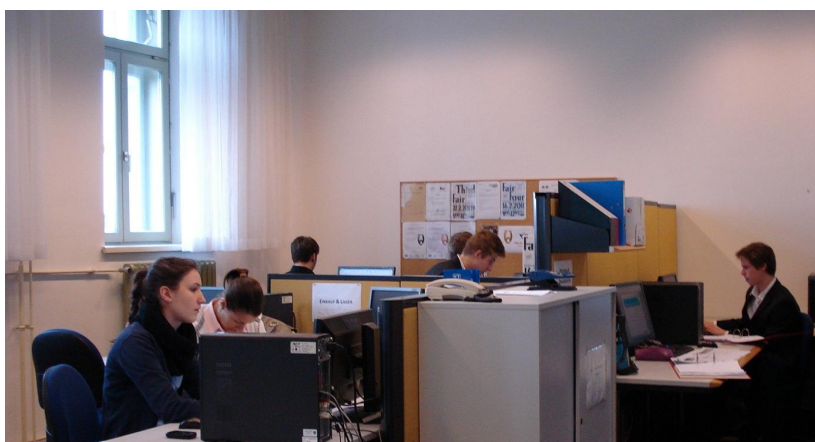
Lietuvos VPMF centras, bendradarbiaudamas su Austrijos ir Bulgarijos VPMF centrais, vykdo Leonardo da Vinci naujovių perkėlimo projektą **„Privalomas verslo praktinio mokymo firmų mokymas profesinio mokymo įstaigose“**. Pagrindinis projekto tikslas parengti **gaires ir rekomendacijas** profesinio mokymo įstaigoms ir sprendimus švietimo srityje priimančioms asmenims, siekiant pristatyti idėją apie privalomą VPMF mokymą Lietuvos profesinėse mokyklose. Tai leistų profesinio mokymo įstaigų mokiniams mokytis VPMF ir gauti praktinių įgūdžių bei vystyti verslumo kompetencijas, kurios yra nepaprastai svarbios norint sėkmingai įsidarbinti.

Austrijos ir Bulgarijos patirtis, įvedant privalomą mokymą VPMF tam tikroms švietimo mokymo programų sritims, tai neįkainojama paspartis Lietuvos profesinio mokymo įstaigoms rengiant praktinio mokymo programas.

Šiuo leidiniu siekiama išsamiai išaiškinti tiek naujiems VPMF vadovams, tiek ir jau dirbantiems apie tai, kas yra VPMF, kaip ji veikia. Leidinys rodo kaip VPMF dirbti sklandžiai ir užtikrinti mokymosi procesų kokybę. Skirtingų Austrijoje, Bulgarijoje ir Lietuvoje naudojamų praktikų pavyzdžiai pateikti spalvotuose teksto langeliuose

Projekto partneriai vykdo tyrimus nacionaliniu lygmeniu, siekdami nustatyti esamą situaciją ir su VPMF modeliu susijusias problemas. Kai kurie tyrimų duomenys panaudoti šiame leidinyje.

Siekiant padidinti supratimą apie VPMF koncepciją, jos naudojimą, vystymą ir taikymą kaip privalomo mokymo dalyką profesinio mokymo įstaigose verslo profilio specialybėmis, yra išleisti dar du kiti leidiniai. Vienos veiklos gairės skirtos plačiai visuomenei (visiems suinteresuotiems asmenims), kitos – švietimo srities profesionalams.



Verslo praktinio mokymo firmoje dirbantys praktikantai

1. VERSLO PRAKTINIO MOKYMO FIRMOS VADOVO PORTRETAS

1.1. Reikalavimai – išsilavinimas, įgūdžiai ir asmeninės savybės

Kiekvienai VPMF vadovauja vadovas. VPMF dirbantys pedagogai dažnai apibūdinami kaip vadovai, organizatoriai, specialistai, konsultantai ir t. t. VPMF vadovo kvalifikacija apima pedagoginę ir įmonės valdymo sritis, kurios yra ypatingai svarbios rengiant besimokančius jų praktinei veiklai. Vadovai turi turėti pakankamą išsilavinimą, įgūdžių ir asmeninių savybių, kad galėtų sėkmingai vadovauti VPM firmai bei praktikantams, suteikiant jiems galimybę įgyti profesinės patirties iš praktika paremto mokymosi VPMF.

VPM firmos vadovo misija yra atskleisti jaunų žmonių norą ir gebėjimą tapti versliais žmonėmis, kurie pradės ir sėkmingai plėtos savo verslą ar socialinę veiklą arba taps novatoriais įvairiose organizacijose. VPMF vadovas turi vystyti ir skatinti praktikantų svarbiausius verslumo įgūdžius, todėl jis privalo turėti tam tikrų kompetencijų, kad perteiktų jas praktikantams.

VPMF vadovai turėtų būti įgiję įvairesnes kompetencijas nei kitų mokomųjų dalykų mokytojai, kadangi firmoje taikomi skirtingi mokymo metodai ir platesnės apimties veiklos. VPMF vadovai negali remtis vien tradiciniais mokymo ir pasiekimų vertinimo metodais, jie:

- turi būti lankstūs ir gebėti reaguoti, atsižvelgdami į situaciją;
- privalo turėti įmonės valdymo žinių ir įgūdžių;
- turi būti pasirengę susidurti su įvairiais VPMF rinkos reikalavimais;
- turėtų sugebėti taikyti komandinio darbo metodus ir bendradarbiauti su kitų dalykų pedagogais.

Profesinės kompetencijos:

- žinios apie verslo administravimą, įskaitant žmoniškųjų išteklių valdymą, verslo korespondenciją, organizacinę struktūrą, darbo procesų organizavimą, rinkodaros principus ir plėtrą, darbą su informacija ir dokumentų archyvavimą, pagrindinius apskaitos principus bei kainodarą ir kainų kontrolę;
- žinios apie kasdienines biuro operacijas, komunikacines ir informacines technologijas;
- žinios apie konkrečias verslo sritis, atsižvelgiant į vadovaujamos VPMF veiklos pobūdį;
- žinios apie įmonės darbo procesus, problemų sprendimo būdus ir projektų valdymą.

Edukacinės kompetencijos:

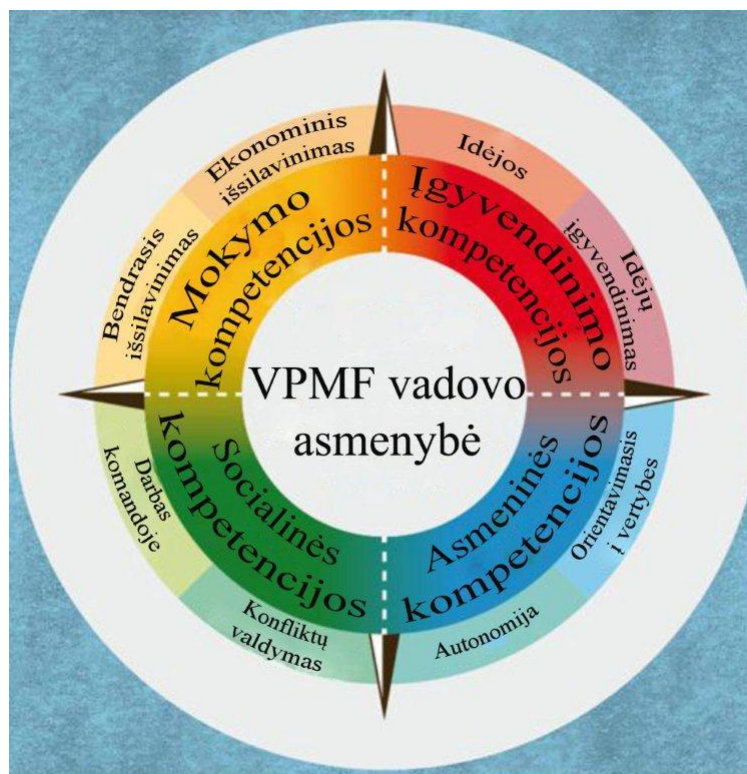
- mokymo patirtis, įskaitant specialų mokymą pedagogikos arba andragogikos srityse;
- mokymo psichologijos žinios;
- mokymosi strategijų taikymas;
- gebėjimas taikyti įvairius motyvacijos būdus;
- mokymo ir mokymosi metodų taikymas, atsižvelgiant į skirtingų besimokančiųjų grupių poreikius;

- „mokymosi remiantis praktika“ metodo diegimas VPMF;
- projekcinio darbo įgūdžiai.

Vadovavimo ir žmogiškųjų išteklių valdymo kompetencijos:

- vadovavimas VPMF darbuotojams;
- gebėjimas valdyti grupės vystymosi procesą (grupės dinamika);
- konfliktų sprendimo strategijų išmanymas;
- noras ir gebėjimas dirbti komandoje;
- gebėjimas mokyti komandą (grupę) ir bendradarbiavimas su kitais pedagogais;
- gebėjimas improvizuoti ir imtis inovatyvių mokymo veiksmų, atsižvelgiant į situaciją;
- gebėjimas pripažinti klaidas ir tinkamas reagavimas į kitų padarytas klaidas.

Ideali **VPMF vadovo asmenybė** vaizduojama žemiau pateiktame 1 paveiksle.



1 pav. Ideali VPMF vadovo asmenybė

Bendrasis ir ekonominis VPMF vadovų išsilavinimas. Praktikantų rengimas jų profesinei ateičiai į praktiką orientuotu mokymo metodu įpareigoja VPMF vadovus turėti reikiamą išsilavinimą.

Idėjos ir jų įgyvendinimas. VPMF vadovai išklauso praktikantų idėjas ir padeda jas įgyvendinti praktikoje. Jie apsibrėžia asmeninius tikslus ir jų siekia, visada būdami atviri naujovėms ir tobulėdami.

Autonomija ir orientavimasis į vertybes. VPMF vadovai skatina praktikantų pasitikėjimą savimi, gebėjimą dirbti savarankiškai ir motyvuoja. Užtikrinant VPMF veiklos kokybę, vadovai vertina veiklą įvairiais lygmenimis ir gauna grįžtamąjį ryšį.

Darbas komandoje ir konfliktų valdymas. VPMF vadovai dirba komandoje, keičiasi informacija ir darbo medžiaga, konsultuoja praktikantus ir stiprina jų socialinius gebėjimus.

Kiekvienas VPMF vadovas turėtų siekti atitikti šiuos reikalavimus. Todėl VPMF firmos vadovai turi tobulinti savo kompetencijas. Trūkstamas žinias VPMF pedagogas gali papildyti konsultuodamasis su kitais pedagogais, kolegomis bei verslo partnerių atstovais. Dirbant VPMF, vadovai turėtų kreiptis į kitų sričių, tokių kaip užsienio kalbų, teisės, apskaitos ir kitų dalykų specialistus, taip pat konsultotis su centrinio biuro darbuotojais.

VPMF turėtų palaikyti ryšius su realia toje pačioje verslo srityje veikiančia įmone. Užmegzti kontaktai leidžia VPMF vadovams sužinoti apie naujausius verslo srities reglamentų pokyčius, biuro, informacinių ir komunikacinių technologijų inovacijas.

Motyvuotas, entuziastingas, iniciatyvus ir gerai pasiruošęs organizuoti VPMF veiklą vadovas, užsibrėžęs aiškias užduotis, gebės paskatinti praktikantus įgyvendinti iškeltas verslo idėjas VPM firmoje.

1.2. Vadovo uždaviniai, atsakomybė ir iššūkiai

VPMF vadovai vaidina **svarbiausią vaidmenį** mokymosi VPMF procese. VPMF tikslas yra ugdyti praktinius įgūdžius remiantis įgytomis teorinėmis žiniomis ir taip užtikrinti praktikantų pasirengimą įsteigti arba dirbti realioje įmonėje, taip pat užtikrinti praktikantų socialinę integraciją ir įsidarbinimą. Praktikantai supažindinami su darbo rinkos sąlygomis šalyje, administracine ir teisine tvarka steigiant ir registruojant įmonę, su verslo procesais, įgyja darbui biure reikalingus bei pagrindinius sėkmingo įmonės valdymo įgūdžius. Žinios, vertybės ir įgūdžiai įgyjami taikant „mokymosi remiantis praktika“ metodą.

VPMF vadovas įvertina besimokančiųjų pradinį pasirengimą ir atsižvelgdamas į rezultatus sudaro planą arba programą jų žinioms ir gebėjimams toliau ugdyti.

VPMF vadovai yra mokymo proceso konsultantai ir organizatoriai.

Jų užduotys:

- konsultuoti ir skirti užduotis besimokantiems, savarankiškai atliekantiems praktinį darbą VPMF;
- tikslingai paskirstyti atsakomybę praktikantams;
- organizuoti VPMF darbą;
- pateikti situacijas darbui mažose grupėse;
- motyvuoti, skatinti praktikantus ir įvertinti jų darbo rezultatus;
- stebėti ir vertinti mokinių įgytas žinias ir įgūdžius.

Skirtingai nuo tradicinio mokymo, kai mokymo procesus klasėje daugiausia kontroliuoja mokytojas, **VPMF veikla priklauso nuo imitacinės prekybos** tarp VPMF rezultatų. VPMF tinklas, kurį sudaro nacionalinės ir užsienio VPMF bei CB, yra pagrindinis įvairių užduočių ir probleminių situacijų versle šaltinis. Kiekviena VPMF mokosi atlikdama kitų VPMF pavestas užduotis bei analizuodama prekiaujant susidariusias situacijas. VPMF vadovas konsultuoja praktikantus, dirbančius VPMF,

kaip įmonės darbuotojus. Kai kuriose šalyse pedagogas yra VPMF direktorius. Tačiau dažniausiai VPMF direktorius išrenkamas iš praktikantų.

Manoma, kad tinkamiausias būti VPMF vadovu yra ekonomikos dalykų pedagogas. Tai būtų privalumas, tačiau praktinė patirtis parodė, kad bendrojo lavinimo disciplinų arba kitų dalykų pedagogai taip pat yra sėkmingi VPMF vadovai.

VPMF vadovo pareigos:

- padėti besimokantiems;
- gebėti valdyti pokyčius, pradedant nuo situacijų, kurias būtina keisti, nustatymo;
- įgyti kuo įvairesnių žinių žmogaus elgsenai perprasti;
- padėti praktikantams taikyti mokymo metu įgytas žinias praktikoje.
- leisti praktikantams įsisavinti principus, būnant lyderiais ir grupės nariais bei pokyčių iniciatoriais;
- sugebėti perduoti valdymo įgūdžius, žinias ir patirtį kitiems.

VPMF vadovai turi būti pasirengę įvairiems iššūkiams. **VPMF vadovo darbo probleminės sritys:**

- Darbas komandoje, reikalaujantis tokių savybių kaip atsakomybė, organizaciniai įgūdžiai, kruopštumas, tikslumas ir gebėjimas spręsti konfliktus.
- Verslo partnerio paieška ir ryšių su juo palaikymas. Imituodami tikras situacijas mokiniai susipažįsta su įmonės tikslų, organizacinės struktūros, komunikacine ir darbo specifiška. Todėl VPMF veiklai vykdyti padeda verslo ryšiai su partnerine įmone, kurios pagrindinė veikla turėtų būti panaši į VPMF.
- Pedagogas turi gilinti savo žinias įvairiose srityse, susijusiose su VPMF veikla.
- VPMF mokoma laikantis su profesine praktika susijusių reglamentų (standartų, nuostatų ir t. t.). Pedagogai turi žinoti apie jų pakeitimus.
- Įvairių sričių, pavyzdžiui, informatikos, socialinių mokslų, teisės, apskaitos, analizės ir t. t. žinios panaudojamos praktikoje. Tai reiškia, kad norint dirbti VPMF, reikia šių papildomų įgūdžių ir bendradarbiauti su kitais tos pačios įstaigos pedagogais.
- Pedagogo vaidmuo gali būti įvairus: padėti vykdant veiklą, koordinuoti, planuoti ir kontroliuoti. Todėl VPMF vadovo darbas tampa sunkesnis ir intensyvesnis, bet kartu įdomesnis ir teikiantis pasitenkinimą.
- VPMF turi būti taikomi įvairūs tiek individualūs, tiek grupiniai mokymo ir vertinimo metodai.

Austrijoje VPMF vadovų užduotis ir pareigas nustatė VPM firmų nuolatinė darbo grupė, bendradarbiaudama su Graco universiteto verslo ir žmogiškųjų išteklių mokslo institutu. Jų pagrindinis turinys:

- VPMF metodo vaidmuo, siekiant atskleisti individualius praktikantų įgūdžius;
- Mokymas ir mokymasis dinamiškoje „realaus darbo rinkos sistemoje“.
- VPMF veikla yra vertinama pedagoginiu ir verslo įmonės vystymo požiūriu.
- Pagrindinis VPMF vadovų tikslais yra mokymosi aplinkos ir įmonės formavimas.

- VPMF mokymo procesas grindžiamas dvigubu uždaru ciklu (*Demingo ratas*: planuok-daryk-tikrink-veik) ir pedagogo uždavinys organizuoti šį procesą dirbant VPM firmoje. (taip pat žr. 4.4 skyrių).

1.3. Verslo praktinio mokymo firmų vadovų mokymas ir kvalifikacijos kėlimas

Pirminis mokytojų parengimas darbui VPMF ir tęstinis jų mokymas yra labai svarbūs veiksniai, nes mokymas VPMF skiriasi nuo kitų dalykų mokymo. Mokymas VPMF (kaip specialus „mokymosi remiantis praktika“ metodas) dar nėra įtrauktas į pedagogų rengimo programas universitetuose.

Centriniai biurai organizuoja seminarus temomis, susijusiomis su nacionalinio VPMF tinklo veiklos organizaciniais pokyčiais, atsirandančiais dėl teisės aktų pakeitimų šalyje. Kitų seminarų temos susijusios su naujų paslaugų, tarnybų, registrų ar programinės įrangos diegimu. Kai kuriems centriniams biurams nacionalinės ministerijos paveda mokyti VPMF vadovus ir išduoti jiems pažymėjimus. Tuomet centriniai biurai rengia atitinkamus mokymus – iš pradžių siekiant įgyti VPM firmos steigimo ir valdymo pažymėjimą, vėliau rengiant mokymus įvairiais VPMF veiklos aspektais.

Ne tik VPMF praktikantai gali gauti naudos dirbdami VPM firmoje, bet, žinoma, ir vadovai. Jie gali tobulėti šiose srityse:

- asmeninis gyvenimas;
- profesinė veikla;
- karjeros augimas;
- nuosavas verslas;
- santykiai su kolegomis ir verslo partneriais;
- pedagoginiai santykiai su mokiniais;
- kitos sritys.

Austrija:

VPMF pedagogai paprastai turi ekonomikos ir verslo universiteto suteiktą laipsnį bei tam tikrą darbo patirtį realioje verslo įmonėje. Dažnai mokymas vyksta darbo vietoje, nes patyręs VPMF vadovas gali padėti naujokui. Efektyviausias būdas užtikrinti, kad VPMF vadovo kompetencija yra tinkama ir nuolat atnaujinama, yra padaryti ją privaloma pedagogų rengimo programos dalimi.

Specialius mokymus VPMF pedagogams rengia pedagoginis universitetas (vok. Pädagogische Hochschulen). Už šiuos mokymus atsakinga nuolatinė VPMF vadovų darbo grupė (pavyzdžiui, ARGE ÜFA), ACT ir ekspertai iš universitetų bei įmonių.

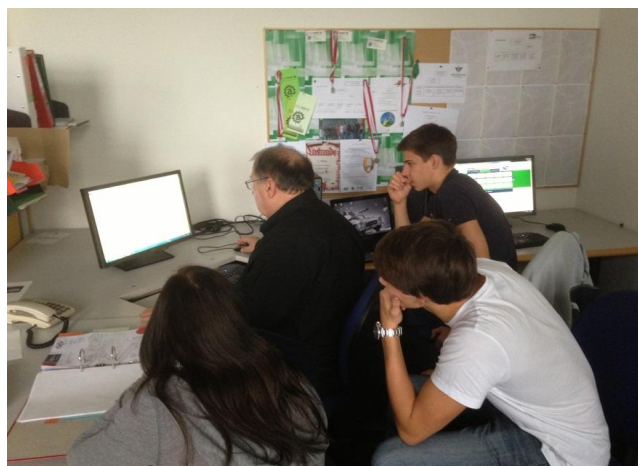
Organizuojami du trijų dienų pagrindiniai seminarai, taip pat papildomi seminarai specialiomis temomis, pavyzdžiui, dalyvavimas mugėse, verslumo ugdymas VPM firmoje ir t. t.

Bulgarijoje VPMF vadovai paprastai yra universitetų absolventai, turintys pedagoginę kvalifikaciją. Bulgarijos centrinis biuras yra vienintelė įstaiga, įgaliota

apmokyti VPMF vadovus ir išduoti jiems pažymėjimus. Universitetai, centriniai biurai ir kitos organizacijos gali suteikti jiems tolesnes kvalifikacijos kėlimo galimybes.

CB teikia mokymus temomis: VPMF steigimas ir valdymas, darbo su VPMF nacionalinio centro registrais, paslaugomis ir programine įranga aspektai, VPMF veiklos rezultatai, kokybės reikalavimai ir kriterijai, VPMF mugės organizavimas ir dalyvavimas joje, VPMF praktikantų vertinimas ir kitomis.

Lietuvoje dauguma VPMF vadovų turi universitetinį ekonominį išsilavinimą. CB juos rengia dirbti VPMF firmoje. Būsimam VPMF vadovui gali būti suteikta galimybė dirbti ir mokytis su jau patyrusiais VPMF vadovais. Atsižvelgdamas į VPMF vadovų poreikius, CB konsultuoja VPMF vadovus bei du kartus per metus rengia jiems seminarus. Kai kurie šių seminarų skirti siekti profesinio tobulėjimo, kiti – asmeninio. Papildomas seminaras organizuojamas visiems VPMF vadovams mugių metu.



VPMF praktikantai dirba kartu su VPMF vadovu



Savarankiškas VPMF praktikantų darbas



VPMF praktikantų verslo susitikimas



Praktiniai užsiėmimai su VPMF praktikantais

2. KAIP ĮSTEIGTI VERSLO PRAKTINIO MOKYMO FIRMA

Visame pasaulyje VPMF tinklo veikla organizuojama ir vykdoma pagal centrinių biurų nustatytas gaires.

Kiekviena VPMF turi būti įregistruota Centriname biure. CB imituoja valstybinių - administracinių struktūrų ir institucijų, reikalingų realiam šalies įmonių darbui, funkcijas. CB renka ir platina informaciją apie VPMF veiklos rūšis, buveines, darbo laiką, vykdo VPMF finansinius atsiskaitymus šalyje ir užsienyje, teikia informaciją ir konsultuoja. CB parengtos metodinės rekomendacijos ir VPMF veiklos koordinavimas lemia VPMF kūrimąsi, įsiliejimą į nacionalinį VPMF tinklą bei sėkmingą veiklą.

Įvairiose šalyse skirtingai reglamentuojama, kas ir kokiomis sąlygomis gali būti **paskirtas VPMF vadovu.** Šalyse, kuriose VPMF yra privaloma tam tikrų mokymo programų dalis, Švietimo ir mokslo ministerija nustato VPMF vadovams keliamus reikalavimus ir apibrėžia, kuri įstaiga rengia, atestuoja, suteikia kvalifikaciją VPMF vadovams.

Norintys tapti VPMF vadovais turi susisiekti su centriniu biuru ir gauti informaciją apie įmonės steigimo reikalavimus ir jos integraciją į nacionalinį tinklą. Ir, jei to reikalaujama konkrečioje šalyje, gali būti privaloma lankyti VPMF vadovams skirtus mokymo kursus ir gauti atitinkamą pažymėjimą.

VPMF savo veiklą vykdo specialiai įrengtame biure. VPMF biuras tai patalpa, įrengta ir apstatyta veiklai vykdyti tinkamais baldais ir reikalinga biuro įranga. Biure turi būti numatytos specialios erdvės įvairiems VPMF padaliniais. Rekomenduojama, kad VPMF būtų bent 12 kompiuterizuotų darbo vietų ir interneto ryšys. Šie VPMF mokymo biurai dar vadinami **ekonomikos arba verslumo centrais.**

Paprastai **VPMF kuriama trimis etapais:**

- pirmasis - verslo idėjų generavimo ir konsultacijų;
- antrasis - steigimo – formali įmonės struktūros kūrimo veikla ir registracija centriname biure;
- veiklos vystymo – prekybos pradžia.

Pirmame etape įgyvendinami šie **uždaviniai:**

- informacijos apie VPMF rinkimas (bendras supratimas, tikslai ir uždaviniai);
- VPMF struktūros apžvalga (VPMF valandų ir darbo vietų skaičius);
- apsilankymas veikiančiose VPMF ir realiose įmonėse;
- VPMF darbo vietų (biuro) įrengimas (baldai, biuro įranga, interneto ryšys);
- konsultacijos su centriniu biuru, CB interneto tinklalapio apžvalga;
- esamos VPMF rinkos analizė;
- VPMF veiklos srities pasirinkimas (pramonė, prekyba, paslaugų ir pan.);
- partnerinės realios verslo įmonės paieška.

Antrajame - steigimo etape vykdomos šios užduotys:

- nustatomas dalyvių pasirengimas praktikai VPMF (teorinės žinios; turima kompetencija ir t.t.);

- jei reikia, planuojami trūkstančių žinių „pasivijimo“ (angl. *catching up*) ir „mokymosi kelyje“ (angl. *learning on the go*) metodai;
- rengiami įmonės registravimo dokumentai, pateikiami centriniam biurui;
- atidaromos banko sąskaitos;
- applancoma partnerinė reali verslo įmonė, susipažįstama su jos verslo procesais ir darbo tvarka;
- nustatoma įmonės organizacinė struktūra;
- aprašomos atskirų padalinių funkcijos;
- apibūdinami visi svarbiausi verslo procesai;
- nustatomos įdarbinimo sąlygos ir darbuotojų skaičius;
- sudaromi darbuotojų (VPMF praktikantų) pareigybių aprašymai;
- parengiamos darbų saugos instrukcijos darbuotojams;
- paruošiami VPMF vidaus dokumentai;
- sukuriami kreipimosi dėl įsidarbinimo VPMF tvarka;
- skelbiami kvietimai potencialiems kandidatams dirbti VPMF;
- vykdoma darbuotojų atranka;
- sudaromos darbo sutartys.

Trečiame etape – komercinės veiklos pradžia – vykdomos šios užduotys:

- planuojama visa verslo veikla;
- įvertinama rinka ir numatomos išlaidos bei apyvarta;
- rengiami ir platinami katalogai, reklaminė medžiaga, kainoraščiai, pasiūlymai;
- ruošiami užsakymai kitoms VPMF dėl biuro įrangos, atsargų ir kitų reikalingų prekių ar paslaugų;
- rengiami ir tvarkomi apskaitos dokumentai.

Rekomenduojama parengti **verslo planą**, apimantį visus VPMF kūrimo etapus.

Austrija:

Švietimo ministerija įsteigė VPMF visose verslo administravimo mokyklose ir kolegijose, kuriose įdiegtas privalomas mokymas VPMF. Kitos mokyklos ir švietimo centrai patys organizuoja VPMF veiklą pagal mokymo institucijos poreikius.

Vieną erdvių VPMF biuru naudojasi visos mokykloje įkurtos VPM firmos.

VPMF darbo trukmė, atsižvelgiant į skirtingas mokymo programas, yra 3–5 akademinių valandų kartą per savaitę profesinėse mokyklose; 2 valandos kartą per savaitę - universitetuose; apie 20–30 valandų per savaitę - suaugusiųjų švietimo įstaigose.

Bulgarija:

VPMF mokyklose dirba kartą per savaitę po 3–5 valandas. Taigi, viename biure per savaitę gali dirbti apie 10 VPMF. Baigusi darbą kiekviena VPMF padeda savo dokumentus jiems skirtose vietose ir tuomet gali pradėti dirbti kita VPMF.

Lietuva:

Per mokslo metus VPMF vidutiniškai dirba apie 255 akademinių valandų (mažiausiai 70 valandų; daugiausiai 830 val.). Profesinio mokymo įstaigoje paprastai yra viena ar dvi VPMF.

3. KAIP MOKYTI VERSLO PRAKTINIO MOKYMO FIRMOJE

3.1. Mokymo ir mokymosi metodai

VPMF taikomi įvairūs mokymo metodai: komandinis darbas, darbas nedidelėse grupėse, modeliavimas, eksperimentavimas, savarankiškas darbas, diskusijos, pristatymai, problemos tyrimas, situacijos analizė, planavimas, idėjų šturmas ir daugybė kitų. Bet svarbiausias yra grupinio mokymo metodas.

Grupinis darbas:

- praktikantų grupė dirba vienoje VPMF arba viename padalinyje;
- VPMF dirbantis pedagogas tiesiogiai nevaldo ir nekontroliuoja VPMF procesų;
- bendraujama akcentuojant partnerystę ir abipusį pasitikėjimą;
- praktikantai pratinami dirbti kartu, kad aptartų esmę, padėtų vieni kitiems ir savarankiškai spręstų individualias užduotis;
- vadovai ir praktikantai bendradarbiauja siekdami mokymo tikslų.

Grupinis mokymasis:

- skatina ir motyvuoja kiekvieną praktikantą, sprendžiant bendrą užduotį, įjungia jį į grupę ir pabrėžia kiekvieno besimokančiojo atsakomybę grupės bendros sėkmės ar nesėkmės atžvilgiu;
- leidžia intensyviai mąstyti ir išsamiai aiškinti tam tikrus klausimus, nes nebelieka formaliojo mokymo apribojimų;
- kartu ieškodami problemos sprendimo praktikantai giliau žvelgia į turinį ir geriau įsimena;
- mąstant ir sprendžiant problemą grupėje iškyla naujų idėjų ir skatinamas interesų plėtojimas (asmeninis tobulėjimas);
- diskusijos tarp dalyvių apie veiklos pobūdį, eigą ir etapus dažnai sukelia didesnę susidomėjimą nei pati veikla, todėl jos gali būti naudojamos kaip orientuoto grupinio darbo įrankis.



Darbo grupių VPMF rezultatai:

- sukuriamos palankios sąlygos darbui ir bendravimui grupėse ar komandose;
- gilinamos žinios ir gerinami įgūdžiai;
- susipažįstama su įvairių bendravimo priemonių naudojimu;
- sudaromos sąlygos geriau pažinti save ir grupės narius.

VPMF gali būti vertinama kaip projektinis komandos darbas. Praktikantai turi būti supažindinti su VPMF aplinka ir reikalingais saviorganizacijos ir savidisciplinos įgūdžiais.

Pasiruošimo dirbti VPMF **metodai**:

- grupės ugdymo procesas:
 - problemos sprendimas visoje grupėje;
 - problemos sprendimas pogrupiuose;
 - rezultatų pristatymas;
- argumentų „už“ ir „prieš“ naudojimas, įtraukiant praktikantus į derybas, siekiant visiems suprantamo rezultato.
- „idėjų šturmo“ metodas;
- pareigų imitavimas:
 - gamybos vadovas;
 - buhalteris;
 - administratorius;
 - logistikos vadovas;
 - rinkodaros specialistas;
 - žmoniškųjų išteklių specialistas;
 - sandėlio vadovas;
 - ekologas ir t. t.;
- „atvejo analizės“ metodas:
 - atvejų tam tikromis temomis, reiškinių analizė, pavyzdžiui, pardavimo apimčių mugėse statistinių duomenų interpretavimas;
 - tam tikrų sprendimų įmonėje priėmimo procesas;
- projekto metodas – individualus problemos pasirinkimas, jos sprendimo paieška ir viešas pristatymas.

VPMF veikla grindžiama šiais mokymo bei mokymosi metodais:

- verslumo dvasios ir mąstysenos skatinimas;
- mokymasis remiantis praktika arba mokymasis dirbant;
- mokymasis iš klaidų;
- mokymasis grupėje – mokymasis bendradarbiaujant ir mokantis vieniems iš kitų;
- mokymasis atrandant ir mokymasis iš asmeninės patirties bei diskusijų;
- mokymasis spręsti problemas;
- į galimybių paiešką orientuotas mokymasis;
- integruotas mokymasis;
- į bendradarbiavimą su realiu verslo partneriu orientuotas mokymas;
- į asmeninio konkurencingumo ugdymą orientuotas mokymas.

3.2. Verslo praktinio mokymo firmos veiklos planavimas

Siekiant, kad veiklos imitavimas veiktų nuosekliai, kad praktikantai išmoktų spręsti problemas, su kuriomis susiduria įmonės realiaame verslo pasaulyje, yra planuojamos **VPMF prekybos apimtys**. Planuojant svarbu atsižvelgti į esamą VPMF situaciją – ar tai naujos VPMF kūrimas ar naujų praktikantų priėmimas į jau veikiančią VPMF.

Svarbu **susisteminti** VPMF bylų, procesų, planų, vertinimų, apskaitos ir pan. **dokumentaciją** tam, kad nauji praktikantai pradėtų veiklą arba sėkmingai tęstų neužbaigtus darbus.

Svarbu atžvelgti į šiuos VPMF akademinių metų veiklos planavimo etapus (2 pav.).

Metų pradžia arba ankstesnių metų pabaiga	Veiklos perėmimas ir susipažinimas su įmonės struktūra bei jos faktine padėtimi.
Per pirmuosius du mėnesius	Strateginių ir veiksmų planų sudarymas kitiems metams (organizacinės struktūros derinimas, prekių pasiūla, finansų planavimas, numatomas dalyvavimas VPMF mugėje ir t. t.).
Per metus. Paprastai 6-10 akademinių metų mėnesiai	Darbas skirtinguose padaliniuose, pareigų vykdymas pakaitomis ir darbų perdavimas juos perimančioms darbuotojams, dalyvavimas mugėje
Mokslo metų pabaiga	Rezultatų tikrinimas, siekiant tobulinti veiklą ir suplanuoti užduotis darbus perimančiai VPMF praktikantų grupei

2 pav. Akademinių metų VPMF veiklos planavimo etapai

3.3. Privalomo ir neprivalomo mokymo verslo praktinio mokymo firmose skirtumai

Įvairiose šalyse VPMF darbo laikas skiriasi ir priklauso nuo tikslinės grupės bei VPMF dalyko įtraukimo į privalomo mokymo programas:

- pilną darbo dieną dirba kvalifikacijos kėlimo kursų dalyviai;
- nuo 2 iki 6 valandų per savaitę, vedant kelis užsiėmimus iš eilės, dirba praktikantai profesinėse mokyklose, kolegijose ir universitetuose;
- iki 30 valandų per savaitę dirba tęstinio suaugusiųjų mokymo dalyviai.

VPMF principai taikomi įvairiose ugdymo įstaigose, skirtingo sudėtingumo lygiais, nes procesai ir dokumentai pritaikomi atsižvelgiant į tikslines grupes.

Austrijoje VPMF steigiamos:

vidurinėse profesinėse mokyklose ir verslo administravimo kolegijose (mokiniai nuo 16 iki 19 metų);

- vidurinėse profesinėse mokyklose bei žemės ūkio ir miškininkystės kolegijose;
- kitų profesijų vidurinio profesinio lavinimo kolegijose;
- universitetuose (mokytojas su pedagoginiu išsilavinimu ekonomikos srityje);

- profesinio mokymo centruose;
- kitose švietimo įmonėse ir organizacijose (daugiausia suaugusiųjų mokymas). Profesinėse mokyklose, kolegijose ir profesinio mokymo centruose VPMF gali būti organizuojama keliais būdais:
- VPMF įtraukta į privalomą mokymo programą;
- mokykla ar kolegija pasirenka VPMF kaip privalomą dalyką (iš kelių variantų);
- mokykla ar kolegija pasirenka VPMF kaip pasirenkamą dalyką vienai ar kelioms grupėms; pasirinkus, jis tampa privalomu per mokslo metus atitinkamiems mokiniams ar studentams;
- VPMF yra pasirenkamas dalykas, mokykla ar kolegija organizuoja VPMF veiklas su įvairių klasių/kursų mokiniais ar studentais.

Privalomas VPMF dalykas mokyklose. Mokiniai dirba VPMF baigiamaisiais jų mokymosi mokykloje metais. Jie negali pasirinkti VPMF, kurioje dirbs. Jei klasėje daugiau kaip 16 mokinių, ji suskirstoma į dvi grupes. Jie dirba vienoje VPMF su dviem pedagogais (komandinis mokymas) ar dviejose atskirose VPMF.

Bulgarijoje VPMF veikia šiose institucijose:

- ekonominės pakraipos vidurinėse profesinėse mokyklose;
- įvairių profesijų vidurinėse profesinėse mokyklose;
- vidurinėse bendrojo lavinimo mokyklose, kuriose yra profesinio mokymo klasių;
- vidurinėse mokyklose;
- universitetuose;
- profesinio mokymo centruose;
- kitose švietimo įstaigose;
- įmonėse.

VPMF modelio pritaikymas:

- VPMF yra nustatytos specialybės privalomo mokymo programos dalis.
- VPMF yra fakultatyvaus tipo tam tikros specialybės praktikantų mokymas, kai grupė sudaroma iš tos pačios klasės mokinių.
- VPMF yra pasirenkamojo tipo švietimo įstaigoje besimokančiųjų mokymas, kai grupė sudaroma iš vienos specialybės, bet skirtingų klasių mokinių.
- VPMF yra pasirenkamojo tipo švietimo įstaigoje besimokančiųjų mokymas, kai grupė sudaroma iš kelių specialybių ir klasių.
- VPMF yra individualaus tipo mokymas (kvalifikacijos kėlimo kursai).

Lietuvoje veikia:

- VPMF vidurinėse mokyklose (iki 19 metų) – 3 VPMF;
- VPMF profesinėse mokyklose (mokiniai iki 20 metų) – 20 VPMF;
- VPMF aukštosiose mokyklose (kolegijų ir universitetų studentai iki 24 metų) – 26 VPMF;
- VPMF suaugusiems – 2 VPMF.

Sprendimus dėl VPMF steigimo vienai ar kelioms specialybėms, valandų skaičiaus, įtraukimo į privalomo mokymo programą priima mokyklos direktorius ar administracija.

4. KAIP VYKDYTI KASDIENINĘ VPMF VEIKLĄ

VPMF sukurama mokymosi aplinka, kurioje praktikantai gali plėsti, gilinti ir taikyti žinias ir įgūdžius, įgytus labai panašiose į profesinę tikrovę darbo situacijose, panaudodami mokymosi metu įgytas teorines žinias, savo asmeninio gyvenimo ir profesinę patirtį.

VPMF yra verslumo ugdymo, ekonominių žinių gilinimo ir praktikos **biuras**. VPMF metodo **privalumai**:

- veikia kaip tikra įmonė, tačiau nenaudoja tikrų pinigų ir prekių;
- suteikia žinių apie konkrečius įmonės darbo procesus;
- VPMF praktikantai rengia įvairius dokumentus ir dirba su įmonės dokumentų srautais;
- vadovaujamosi nacionaliniais teisės aktais;
- atliekamos banko operacijos;
- darbe naudojamos nuolat atnaujinamos IT;
- atliekamos realios užduotys ir priimami sprendimai;
- sprendimai, kurie realiame darbe sukeltų problemų, žalos ar finansinių nuostolių, VPMF imitacinėje aplinkoje tokių pasekmių neturi;
- darbo imitavimas VPMF, padeda pažinti įvairias organizacines struktūras, jų santykį su išoriniu pasauliu ir vidinę sąveiką;
- įvairių verslo plano elementų, formuojančių verslo planą, modeliavimas;
- **įgyjami pagrindiniai įgūdžiai** (techniniai, profesiniai ir socialiniai):
 - smulkaus verslo procedūrų ir dokumentų kūrimas;
 - gamybos procesų valdymas ir kontrolė;
 - komercinių operacijų vykdymas;
 - ryšių su klientais ir tiekėjais kūrimas;
 - banko operacijų atlikimas;
 - buhalterijos ir verslo apskaita;
 - verslo plano rengimas;
 - išsami veiklos rezultatų apžvalga;
 - darbuotojų paieška ir atranka;
 - gebėjimas dirbti komandoje;
 - savarankiškumas darbe;
 - žinios apie dialogo, diskusijos, ginčo ir derybų vedimo metodus;
 - įvairių sričių teorinių žinių taikymas praktikoje;
 - sprendimų priėmimas ir atsakomybės prisiėmimas;
 - asmens organizacinių gebėjimų vystymas;
 - savarankiškas informacijos kaupimas ir apdorojimas;
 - gebėjimas pateikti save ir savo darbo rezultatus;
 - kūrybiškas mąstymas;
 - motyvuojantys sprendimai;
 - neįprastų situacijų sprendimo būdai ir t.t.

VPMF padalinių ir pareigybių pavyzdžiai:

Padaliniai	Pareigybės
Valdymo	Prezidentas/direktorius
Administracija, sekretoriatas	Biuro administratorius/sekretorius
Pirkimo	Pirkimo vadovas, vadybininkas, ekspertas, specialistas
Pardavimo	Pardavimo vadovas, vadybininkas
Finansų	Finansų direktorius, finansininkas
Buhalterijos	Vyriausias buhalteris, buhalteris
Technikos	Technikos direktorius, interneto svetainės dizaineris
Žmogiškųjų išteklių	Personalo vadovas, vadybininkas
Rinkodaros	Rinkodaros direktorius

Užtikrinant **saugią ir produktyvią kasdienio VPMF darbo aplinką**, profesinio mokymo įstaiga turėtų paskirti asmenį, atsakingą už biurą, kai vienoje patalpoje dirba daug VPMF. Jis turėtų dirbti kaip biuro administratorius, koordinuojantis veiklą ir nustatantis kiekvienos VPMF darbo laiką. Tai tik viena galimybių, kaip organizuoti darbą VPMF.

Atsižvelgiant į VPMF praktikantų skaičių, **galima organizuoti daugiau padalinių** (pvz., tarptautinės prekybos, IT, logistikos, kokybės valdymo) **arba sujungti keletą** padalinių, pavyzdžiui, pardavimo ir rinkodaros.

Rekomenduojama rotaciją tarp padalinių organizuoti, atsižvelgiant į įvairių darbo sričių tikslus. Austrijos mokyklose, kur VPMF yra privalomo mokymo dalis, ši sąlyga įtraukta į mokymo programą.

4.1. Kasdienės užduotys praktikantams

VPMF praktikantams gali būti duodamos papildomos užduotys, kurios priklauso nuo VPMF tikslų ir uždavinių. VPMF veiklą sąlygoja kitų firmų užsakymai, gaunami telefono skambučiai, elektroniniai laiškai, faksogramos. Kuomet iš kitų VPMF nėra užsakymų (vasaros metu, egzaminų sesijos metu ir pan.), tuomet VPMF vadovas privalo sugalvoti ir pateikti papildomas užduotis kiekvienam praktikantui. Tai galėtų būti, pavyzdžiui, naujo stiliaus blanko, vizitinių kortelių dizaino sukūrimas, konfidencialumo sutarties ruošimas, vidaus dokumentacijos sistemos parengimas, pardavimo planų tam tikram laikotarpiui atnaujinimas, VPMF veiklos strategijos planavimas ir t.t.

Kasdinių užduočių VPMF praktikantams pavyzdžiai:

PADALINIAI	SPECIALIOS UŽDUOTYS
Valdymo	Pagrindinių užduočių planavimas ir tikrinimas. Bendras įmonės valdymas. Svarbių sprendimų priėmimas.
Administracija/ sekretoriatas	Direktoriaus ar generalinio direktoriaus darbotvarkės planavimas. Korespondencijos siuntimas. Gaunamų ir siunčiamų laiškų apskaita ir tvarkymas.

	Atsilieptų skambučių apskaita. Lankytojų sutikimas ir priėmimas. Ryšių su partnerine įmone palaikymas. Įvairių vizitų organizavimas. VPMF pateikčių rengimas.
Pardavimo padalinys	Pardavimų šalyje ir užsienyje analizė. VPMF produktų pardavimas. Bendravimas su klientais ir lankytojais. Prekių paskirstymas ir rinkų paieška. Pardavimo valdymas ir klientų aptarnavimas
Finansų padalinys	Biudžeto rengimas. Lėšų projektams finansuoti paieška. Finansinių rezultatų analizė.
Buhalterinės apskaitos padalinys	Apskaitos dokumentų (sąskaitų, ataskaitų ir kt.) valdymas. Biudžeto sudarymas. Archyvų formavimas /saugus dokumentų tvarkymas ir laikymas.
IT techninis padalinys	Biuro įrangos ir VPMF tinklo valdymas. Interneto svetainių ir parduotuvių kūrimas ir valdymas.
Žmogiškųjų išteklių padalinys	Naujų darbuotojų įdarbinimas. Pokalbių dėl laisvų darbo vietų vedimas. Personalo pareigybinių aprašų rengimas. Atlyginimų skaičiavimas. Įrašų asmens bylose vedimas.
Rinkodaros padalinys	Rinkodaros veiklos planavimas, įgyvendinimas ir kontrolė. Produkto pateikimo rinkai analizė. Rinkos tyrimų vykdymas. Verslo reklamos rengimas. Reklamos kampanijų organizavimas. Dalyvavimo VPMF prekybos mugėse koordinavimas.
Pirkimo padalinys	Prekių ir paslaugų poreikio nustatymas. Pirkimo veiklos planavimas. Tiekėjų paieška ir atranka. Prekių ir paslaugų, reikalingų kasdienėms verslo operacijoms vykdyti, pirkimas. Prekių atsargų kontrolė.

4.2. Darbo organizavimo VPMF aspektai

VPMF vadovas **susiduria su sunkumais, kurių yra beveik kiekvienoje VPM firmoje**. Dauguma problemų ir galimi jų sprendimo būdai aprašyti toliau:

Pagrindinė problema	Siūlomas sprendimas
Nemotyvuoti mokiniai	VPMF vadovai turi taikyti įvairias strategijas skirtingoms tikslinėms grupėms motyvuoti. Vadovai turėtų išklausti VPMF praktikantų nuomonę dėl geriausių motyvacijos

	būdų: vienam praktikantui geriausia motyvacija gali būti dalyvavimas VPMF prekybos mugėje, o kitam – VPMF pažymėjimas, aukštas pažymys arba kūrybinės užduotys (motyvacija dirbti tiesiogiai priklauso nuo VPMF vadovo pasirinkimo).
Prastas mokinių lankomumas	Pasidalinti gerą patirtimi su kolegomis – kaip jie sprendžia šią problemą savo mokyklose. Privalomo ir neprivalomo mokymo VPMF šią problemą turėtų spręsti skirtingai.
VPMF vadovo pavadavimas, jei neatvykstama į pamoką	Apibrėžti pagrindinius VPMF vadovo pavadavimo reglamentus profesinio mokymo įstaigoje.
Konfliktai	Gebėti spręsti konfliktus ir, kai to reikalauja aplinkybės, būti lanksčiais. Vadovas turėtų empatiškai bendrauti su praktikantais.
Neefektyvūs ryšiai su kitomis VPMF	VPMF praktikantai turėtų pirkti prekes ar paslaugas iš kitų VPMF. Taip pat turėtų būti aktyviai vykdomi asmeniniai pirkimai: praktikantai kaip klientai išleidžia savo atlyginimus VPMF rinkoje.
Neefektyvūs ryšiai su realiomis verslo įmonėmis	Nuolat kviešti realių įmonių atstovus apsilankyti VPMF. Organizuoti VPMF praktikantų vizitus į realias įmones. Siūlyti įforminti bendradarbiavimą sutartimi.
Vadovai nesidalina gerą patirtimi	VPMF vadovai, mokyklos administracija arba centrinis biuras gali organizuoti VPMF susitikimus ar kitus renginius, kurių metu vadovai ir praktikantai pristatytų savo VPMF veiklą, sudarytų darbo grupes, spręstų tam tikras užduotis.
Ne visi grupėje dirbantys praktikantai turi pakankamą darbo VPMF krūvį ar vykdo jiems patikėtas užduotis	VPMF vadovo skiriamos papildomos užduotys, pavyzdžiui, dalyvavimas konkursuose, pateikčių rengimas, verslo vizitai į kitas VPMF, naujų verslo strategijų kūrimas ir dokumentų srautų sudarymas.

4.3. Verslo praktinio mokymo firmų darbo optimizavimo priemonės ir būdai

Organizuodamas VPMF mokymo procesą, vadovas turėtų visada prisiminti šiuos nurodymus.

Darykite	Nedarykite
⇒ iš anksto pasiruoškite ⇒ visada turėkite papildomų grupinių ir individualių užduočių tam atvejui, jei praktikantai atliko visas jiems paskirtas užduotis, o iš kitų VPMF	⇒ neatlikite užduočių, kurias gali atlikti praktikantai ⇒ neduokite pernelyg sudėtingų arba neaiškių užduočių ⇒ neignorukite dalyvių komentarų ir

negaunama laiškų, užsakymų. ⇒ duokite užduotis, kurios skatintų bendradarbiavimą su kitomis VPMF ir realiomis verslo įmonėmis ⇒ pateikite aiškias instrukcijas ir metodinę medžiagą (pvz., pareigybių aprašymus) ir patikrinkite, ar tos instrukcijos suprastos ⇒ išlaikykite grupės dėmesį užduočiai atlikti ⇒ tikrinkite parengtus dokumentus ⇒ įtraukite į veiklą visus praktikantus ⇒ skatinkite praktikantus siekti geresnių rezultatų ⇒ motyvuokite VPMF praktikantus dirbti kūrybiškai ⇒ skatinkite aktyvų dalyvavimą, užduodant klausimus ⇒ įtraukite į komandinį darbą ⇒ valdykite laiką ⇒ darbo metu nuolat vertinkite dalyvius ⇒ apibendrinkite ir pateikite atsiliepimus	atsiliepimų (verbalinių ir neverbalinių) ⇒ neskirkite dėmesio vien tik aktyviems ar tik pasyviems praktikantams ⇒ neleiskite tinginiauti ⇒ nešaukite ant praktikantų ⇒ nekritikuokite praktikantų ir jų darbo viešai ⇒ neleiskite klasėje įsivyrėti blaškymuisi
---	---

4.4. Kasdienis veiklos kokybės valdymas

VPMF kokybės tikslai ir principai

Didžiausią poveikį VPMF veiklos kokybei turi **VPMF praktikantų motyvavimas** ir jų požiūrio į mokymosi kokybę formavimas. **Kiekviena VPM firma sukuria savo veiklos kokybės tikslus.**

Nuolatinio tobulėjimo procesas yra sėkmingo **kokybės valdymo** pagrindas. **PDTV P(lanuok)-D(aryk)-T(ikrink)-V(eik)** principą išgarsino Dr. W. Edwardsas Demingas, laikomas šiuolaikiškos kokybės kontrolės pradininku (žr. 3 paveikslą).



3 pav. Demingo ciklas

Atsakomybė už kokybės valdymo sistemos planavimą ir įgyvendinimą tenka VPMF vadovaujančiam personalui. VPMF turi parengti ataskaitą apie kokybės valdymo sistemos diegimą dviem požiūriais:

- **ekonomikos** - verslo modelio sukūrimas;
- **pedagogikos** - VPMF vadovo vaidmuo.

Kiekviena VPMF apibrėžia tikslus pagal nurodytus požiūrius ir siekia įgyvendinti šiuos **principus**:

- Skatinti darbuotojų asmeninę atsakomybę už užduočių vykdymą, iniciatyvą ir kūrybiškumą.
- Leisti įgyvendinti idėjas ir pasiūlymus.
- Skatinti kvalifikacijos lygio kėlimą.
- Skatinti darbuotojų bendradarbiavimą visose veiklos srityse, jį grindžiant pasitikėjimu, asmenine atsakomybe ir tarpusavio supratimu.
- Registruoti neatitikimus ir klientų skundus, kurie turi būti analizuojami įvairiais VPMF valdymo lygiais.
- Nuolat tobulinti VPMF organizacinę struktūrą.
- Informuoti klientus apie bet kokias iškilusias problemas.
- Atsakyti į visas klientų užklausas.
- Investuoti į įrangos modernizavimą, kuriant modernią ir patogią darbo aplinką.
- Kontroliuoti visų įsigytų prekių ir paslaugų kokybę.
- Nuolat stebėti ir plėtoti kokybės valdymo sistemą, šalinti trūkumus, organizuoti darbuotojų pasitarimus bet kuriais kokybės valdymo klausimais.
- Veikti vadovaujantis teisiniais reikalavimais, klientų poreikiais, centrinio biuro ir „EUROPEN PEN International“ asociacijos tarptautiniais standartais.
- Dalyvauti veikloje turi visi VPMF darbuotojai. VPMF padaliniai turi žinoti, laikytis, kurti ir tobulinti kokybės politiką.

Veiklos kokybės tikslai numatomi metiniuose darbo planuose. Tikslai turi gerinti VPMF darbo rezultatus, kelti darbuotojų kvalifikaciją, didinti klientų pasitikėjimą paslaugomis ir prekėmis, mažinti klientų pagrįstų skundų skaičių ir skatinti bendradarbiavimą su kitomis VPMF, socialiniais partneriais bei kitomis institucijomis.

Taip pat žr. 3.2. skyrių.

Galimi veiksmai siekiant įdiegti VPMF kokybės valdymo sistemą:

- verslo procesų nustatymas;
- proceso valdytojo paskyrimas;
- proceso schemos kūrimas;
- proceso optimizavimas;
- proceso rezultatų rodiklių nustatymas;
- proceso tikslų nustatymas;
- veiklos tikslų rezultatų kontrolė ir vystymas;
- patarimas - įsteikite kokybės padalinį VPM firmoje.

Taip pat žr. 6. skyrių.

5. KAIP VERTINTI VPMF PRAKTIKANTUS

Galimas **vidinis ir išorinis VPM firmos ir praktikantų vertinimas**. Vidinį vertinimą vykdo VPMF vadovas ir praktikantai. Jo tikslas yra **įvertinti VPMF praktikantų** žinias, įgūdžius, gebėjimus ir užduotis, kurias jie atliko. Išoriniu vertinimu dėmesys skiriamas **VPM firmai ir VPMF praktikantams**. Šį vertinimą gali atlikti įgaliotų ir kvalifikuotų VPMF pedagogų grupės, centrinis biuras arba „EUROPEN PEN International“ tarptautinė asociacija.

VPMF veikla glaudžiai susijusi su realių verslo įmonių veikla, todėl būtina formuoti ir vertinti VPMF praktikantų verslumo, profesinius, socialinius, asmeninius, bendradarbiavimo, techninius ir kitus įgūdžius. Mokymas vyksta imituojuojant realių verslo įmonių veiklą ir taikant įgytas žinias praktikoje. Tokiu būdu **VPMF praktikantai įgyja asmeninės darbo patirties, kuri turi būti nustatoma, vertinama ir pripažįstama**.

VPMF kuria vertinimo sistemą pagal VPMF tikslus ir šiuos vertinimo aspektus:

- **Kas vertina?** Vertinti gali VPMF vadovas arba patys praktikantai (pavyzdžiui, VPMF vadovas vertina padalinių vadovus), visa VPMF komanda (grupės vertina viena kitą) ir realių verslo partnerinių įmonių atstovai arba „EUROPEN PEN International“ asociacija.
- **Kas vertinama?** VPMF veikla leidžia vertinti įvairius aspektus: profesines, socialines, technines žinias, įgūdžius ir gebėjimus, praktinės veiklos rezultatus, supratimą, pastangas, pažangą, mąstymą, visą VPMF, jos darbo kokybę ir t. t.
- **Kada vertinti?** Pabaigus vieno padalinio darbą, prieš pereinant į kitą, įvykdžius individualias ir (arba) grupines užduotis, po viešo renginio (konferencijos, mugės, partnerių susitikimo), praktikos VPMF pabaigoje, per baigiamuosius egzaminus ir t. t.
- **Kaip vertinti?** Vertinimas atliekamas taikant įvairius vertinimo kriterijus ir metodus, derinant šiuos metodus, dalinantis patirtimi su kitais VPMF vadovais, informuojant VPMF praktikantus, registruojant rezultatus ir pasiekimus, naudojant grįžtamąją informaciją, savęs vertinimą, kaupiamąjį balą ir t. t.

Pavyzdžiai:

Praktinių užduočių vertinimo metodai:	Kriterijai:
VPMF administracinis vertinimas (atlieka VPMF vadovas)	• Kokybė – įvykdyta užduotis turi būti tiksli, išsami ir priimtina. • Efektyvumas – darbo, atlikto per tam tikrą laikotarpį, kiekis. • Praktinė patirtis – praktikanto gebėjimas taikyti praktinius įgūdžius, žinias ir informaciją. • Patikimumas – ar galima pasitikėti VPMF praktikantu, ar jis įvykdys užduotis, ar jis suinteresuotas pasiekti gerą rezultatą? • Drausmė – ar praktikantas punctualus, ar jis

	laikosi vidaus tvarkos taisyklių ir ar jis visada lankė užsiėmimus? • Autonomija – savarankiškai atliko darbo apimtį. • Veiksmų planai – VPMF praktikantai planuoja savo veiklą ir rengia veiksmų planą bei jo įvykdymą įrodančius dokumentus.
Savęs vertinimas (kiekvienas praktikantas įsivertina darbo VPMF pradžioje ir pabaigoje)	• VPMF praktikanto kompetencijos (žinių, įgūdžių ir patirties) realizavimas ir galimybės. • Praktikanto indėlio į VPMF veiklą ir pasiekimų bendras vertinimas. • VPMF praktikantų siekių ir aktyvumo lygis. • Individualios pažangos nustatymas.
Praktinių įgūdžių ir veiklos VPMF padaliniuose vertinimas (vykdomas praktikantams dirbant tam tikrame padalinyje)	• Pasiruošimas atlikti užduotis (darbo erdvė, įranga, laiko valdymas). • Užduoties vykdymo planavimas. • Užduoties vykdymas. • Iniciatyvumas. • Problemų sprendimo metodai. • Savalaikiškumas. • Įvykdytos užduoties kokybė. • Savarankiškumas. • Padalinio veiklos ataskaitos rengimas ir pateiktis. • VPMF praktikanto elgesys (socialinis bendravimas, prisitaikymas prie situacijos).
Dokumentų rengimas ir saugojimas.	• Žinios apie dokumentus, jų rengimo, pildymo taisykles ir pateikimo procedūras. • Tikslumas ir raštingumas. • Gebėjimas rūšiuoti, pateikti, saugoti ir rasti reikiamus dokumentus ir informaciją. • Kruopštumas ir dėmesys į detales, pildant dokumentus.
Papildomų užduočių vertinimas	Kriterijai priklauso nuo užduoties ir jos tikslų.
Rašto darbai arba testavimas	• Žinios. • Gebėjimai.
Asmeninių VPMF praktikanto pasiekimų vertinimas (praktikantas renka įrodymus apie savo pasiekimus, kurie bus įtraukti jo kompetencijų portfelį, vertinamą VPMF vadovo arba centrinio biuro)	• VPMF praktikanto veiklos dienoraštis. • Praktikanto kompetencijų aplankas.

Kai kuriose VPMF taikomos kitokios vertinimo sistemos, kuriose vertinimą sudaro:

1. **Individualios praktinės užduoties vertinimas**, atliekamas per visą VPMF darbo laikotarpį ir kuriuo siekiama patikrinti įgytus praktinius gebėjimus, pavyzdžiui, sąskaitų išrašymo, sutarties sudarymo ir t.t.
2. **Savęs vertinimas**, savo paties ir kitų VPMF praktikantų žinių, gebėjimų ir įgūdžių palyginimas, kurį vykdo VPMF vadovas, direktorius (praktikantas), padalinių vadovai ir kiti VPMF darbuotojai. Kiekvienas darbuotojas vertina save ir kiekvieną kolegą, lygina savo ir kolegų nuomonę, taip didindami savigarbą ir pasitikėjimą. Savęs vertinimas atliekamas numatytais laikotarpiais. Savęs vertinimo kriterijai gali būti: darbo kokybė, efektyvumas, su darbu susijusios žinios, darbo rezultatai, patikimumas, drausmė, savarankiškumas, atsakomybė, iniciatyvumas ir komandinis darbas.
3. **Atliktų užduočių vertinimas**, priklausantis nuo VPMF padalinių ir funkcijų, pavyzdžiui, užduočių ataskaitos rengimas ir pateiktis žodžiu, naudojant prezentacijų programas bei jos gynimas praktikos pabaigoje. VPMF praktikantai viešai pristato savo pasiekimus. Pristatymo žodžiu kriterijai:
 - ataskaitos temos, struktūros ir turinio aiškumas;
 - vizualumas – teksto, dizaino ir t. t. pateikimas;
 - gebėjimas apibendrintai pateikti informaciją;
 - gebėjimas sudominti auditoriją;
 - kalbos aiškumas, nuoseklumas ir argumentacija;
 - laikysena, kūno kalba;
 - laiko ir auditorijos valdymas.
4. **VPMF praktikantų dalyvavimo renginiuose vertinimas**. VPMF praktikantai organizuoja ir dalyvauja įvairiuose renginiuose, pavyzdžiui, konferencijose, diskusijose, VPMF metinėse konferencijose, seminaruose, VPMF prekybos mugėse, apskritojo stalo diskusijose, spaudos konferencijose, kituose VPMF tinklo renginiuose. VPMF praktikantai vertinami siekiant:
 - nustatyti ir įvertinti žinias, gebėjimus, bendrą išsilavinimo lygį, gebėjimą organizuoti renginius ir rengti pateiktis;
 - skatinti pažintinę veiklą, savęs pažinimą, gebėjimą organizuoti, stiprinti ir apibendrinti įgytas žinias;
 - vystyti jų kūrybinį mąstymą, tobulinti viešojo kalbėjimo gebėjimus, minčių raiškos būdus, kritinį požiūrį į savo gebėjimus.

Svarbu pažymėti, kad **VPM firmoje atliekamas vertinimas** skiriasi nuo teorinių dalykų. Vertinant pagrindinis **dėmesys** skiriamas **praktikantų mokymosi procesams ir pasiekimams** per ilgesnį laikotarpį.

VPMF darbuotojai vertinami taikant įvairius vertinimo metodus, tokius kaip laisvi ar struktūrizuoti pokalbiai, stebėjimas, refleksija, darbo peržiūra, savęs vertinimas ir VPMF kolegų atsiliepimai. VPMF praktikantai vertinami atsižvelgiant į jų individualius ir grupinius pasiekimus, asmeninę pažangą ir įgytas kompetencijas: žinių, gebėjimų ir vertybių lygį.

Jei praktikantai pageidauja gauti VPMF baigimo pažymėjimus, jie turi pateikti įrodymus, kad įgijo tam tikrų gūdžių. Nuo surinktų įrodymų aiškumo, autentiškumo priklauso ar VPMF praktikantas gaus pažymėjimą.

Motyvuoti VPMF praktikantai, dalyvavę VPMF prekybos mugėse, už savo išskirtinius gebėjimus gali **gauti apdovanojimus, diplomus**, išduodamus mugių organizatorių ir socialinių partnerių.

Taip pat praktikantams sudaroma galimybė siekti tarptautinio „**EUROPEN PEN International**“ kokybės arba **nacionalinio VPMF baigimo** pažymėjimo.

Austrija:

Neprivalomas mokymas VPMF.

Mokiniai paprastai negauna pažymių, bet gauna mokyklos nustatytos formos patvirtinimą apie praeitą mokymo kursą.

Privalomas mokymas VPMF.

Besimokantieji gauna pažymius kiekvieno semestro pabaigoje. VPMF vadovas apibrėžia vertinimo kriterijus ir metodus. Remdamasis Švietimo ir mokslo ministerijos nustatytu vertinimo skaidrumo principu, kuriuo vadovaujasi visi pedagogai, VPMF vadovas informuoja praktikantus, ką, kaip ir kada jis vertins.

Verslo mokykloje (Handelsschule) galutinio egzamino pagrindinė ekonomikos dalyko dalis vykdoma VPM firmoje ir ją sudaro konkrečios VPMF veiklos užduotys, kurias atlieka praktikantai.

Universitetai ir kitos įstaigos savarankiškai nustato praktikantų vertinimo ir pažymėjimo išdavimo tvarką.

Jei VPMF yra atestuota pagal Austrijos kokybės vertinimo sistemą ar turi kitus VPMF pasiekimų pažymėjimus, ar yra apdovanojama konkursuose, VPMF praktikantai paprastai gauna visų pažymėjimų kopijas.

Rekomenduojama, kad VPMF vadovai praktikantams išduotų rekomendacijas, panašias kaip realiose verslo įmonėse.

Bulgarija:

Praktikantų žinios, įgūdžiai ir gebėjimai vertinami pagal valstybės patvirtintas vertinimo sistemas mokykloms. Praktikantai gauna pažymius semestro viduryje ir jo pabaigoje. Pasibaigus mokslo metams, jie yra įvertinami galutiniu pažymiu. VPM firmose jie gauna daugiau praktinių užduočių, o jų komandinis ir grupinis darbas vertinamas kartu su socialiniais įgūdžiais.

Lietuva:

VPMF vertinamas atliktas darbas skyriuose. Pabaigus darbus viename skyriuje, organizuojami tarpiniai atsiskaitymai už atliktus darbus. Praktikantams skiriami savarankiški darbai – grupinės arba individualios užduotys. Galutinis vertinimas tai kaupiamasis balas, susidedantis iš atlikto darbo firmos skyriuose, savarankiško darbo, bendrųjų kompetencijų ir kitų sudedamųjų dalių įvertinimo. Kiekvienoje VPMF yra skirtingai vertinamas darbas skyriuose, praktikantams skiriamos skirtingos savarankiškos užduotys, skirtingai apskaičiuojamas kaupiamasis balas.

6. KAIP UŽTIKRINTI VERSLO PRAKTINIO MOKYMO FIRMOS KOKYBĘ IR TVARUMĄ

6.1. Verslo praktinio mokymo firmos kokybės užtikrinimas

VPMF mokymo kokybė yra svarbi ir neatsiejama bendro ugdymo proceso dalis. Ilgametė VPMF tinklo darbo patirtis rodo, kad kokybės lygis labiausiai priklauso nuo VPMF vadovo kompetencijų, motyvacijos dirbti ir vadovauti VPMF.

Pagrindinės **VPMF vadovo veiklos sritys**, užtikrinančios VPMF mokymo kokybę ir tvarumą:

- motyvuotos VPMF praktikantų komandos subūrimas;
- rūpinimasis materialine ir technine VPMF baze (patalpos, biuro įranga, programinė įranga, metodinė medžiaga ir t. t.);
- aktyvus bendravimas ir bendradarbiavimas su nacionaliniu CB ir pasauliniu VPMF tinklu;
- VPMF veiklos efektyvumo užtikrinimas;
- organizavimas ir aktyvus dalyvavimas įvairiuose verslo renginiuose: prekybos mugėse, parodose, konferencijose, seminaruose, naujų prekių ir paslaugų pristatymuose, apskritojo stalo diskusijose, taip pat vizituose į realias verslo įmones ir t. t.);
- tinkamos VPMF praktikantų vertinimo sistemos sukūrimas ir taikymas;
- aktyvus dalyvavimas kasmetinėse VPMF veiklos rezultatų peržiūrose ir vertinimuose (kasmetinis veiklos vertinimas, komercinių sandorių analizė, dalyvavimo įvairiuose konkursuose apibendrinimai ir t. t.);
- bendros VPMF vadovų, pedagogų ir praktikantų pastangos rengiantis „EUROPEN PEN International“ tarptautiniam kokybės vertinimui;
- VPMF praktikantų skatinimas siekti geriausių asmeninių pasiekimų, suteikiančių teisę gauti VPMF baigimo pažymėjimą;
- VPMF veiklos strategijos sukūrimas;

Siekiant VPMF praktikantams sudaryti sąlygas gauti **išorinį vertinimą ir įgytų kompetencijų pripažinimą**, kiekvienoje šalyje organizuojama keletas konkursų. Išorinį vertinimą gali atlikti komisija, sudaryta iš įvairių VPMF vadovų, centrinio biuro darbuotojų, realių įmonių ar universitetų atstovų. Tokių konkursų privalumas - didelis motyvacinis poveikis VPMF praktikantams, nes jie sulaukia įvertinimo iš išorės.

6.2. Verslo praktinio mokymo firmos kokybės standartai

Viena iš priemonių, naudojamų norint pasiekti ir užtikrinti VPMF kokybę ir tvarumą, yra nacionalinių arba tarptautinių kokybės pažymėjimų įgijimas.

Tarptautinis standartas - „Europen PEN International“ kokybės pažymėjimas.

Pasaulyje VPMF tinkle naudojamas VPMF kokybės standartas – tai „EUROPEN PEN International“ tarptautinis kokybės pažymėjimas.

Kiekviena VPMF turi galimybę įgyti vieningus „EUROPEN PEN International“ pažymėjimus. VPMF tinkle nustatyti minimalūs VPMF ir praktikantams taikomi kokybės reikalavimai. **Sukurti du kokybės pažymėjimai**, vienas jų skirtas **VPM firmoms**, t. y. jų praktiniam veiklos organizavimui, mokymosi turiniui ir orientavimui, kitas – **VPMF praktikantams**. Praktikos VPMF metu įgytos pagrindinės kompetencijos iš esmės atitinka mokymosi visą gyvenimą kompetencijas, kaip apibrėžta Europos Sąjungos teisės aktuose.

VPM firmos ir praktikantai gali gauti kokybės pažymėjimą, išduodamą „EUROPEN PEN International“, jei yra laikomasi nustatytų minimalių kokybės standartų. Kokybės pažymėjimas rodo aukštą mokymosi, mokymo ir rezultatų VPM firmoje lygį.

Minimalūs VPMF standartai apima du elementus:

VPMF:

- VPMF struktūra ir darbo organizavimas;
- biuro aprūpinimas;
- bendravimas ir bendradarbiavimas su kitomis VPMF.

VPMF vadovas:

- tam tikrų VPMF veiklų supratimas ir žinios apie jas;
- praktikantų supažindinimas ir mokymas, mokymo programos, atsiliepimai ir recenzijos;
- vertinimo ir patikros procesai.

VPMF atestavimas organizuojamas bendradarbiaujant su mokymo institucija, realaus verslo įmonėmis bei centriniu biuru. Dauguma VPMF siekia atitikti minimalius kokybės standartus.

Tik atestuotos VPMF praktikantai gali įgyti tarptautinį „Europen Pen International“ kokybės pažymėjimą. Praktikantai, padedami VPMF vadovų, formuoja savo kompetencijų aplankus, kuriuose įrodo, jog pasiekė minimalius kokybės standarto reikalavimus ir reikiamo lygio techninius, profesinius ir socialinius įgūdžius ir pateikia juos vertinti CB.

Tai **kompetencija grindžiamas pažymėjimas**, įrodantis ir patvirtinantis praktikanto **gebėjimą atlikti darbą pagal nustatytus standartus**. Būsimi darbdaviai gali visiškai pasitikėti pažymėjimą turinčio praktikanto sugebėjimais, todėl ypač gerai vertina asmenį, turintį tokį pažymėjimą.

Bulgarija:

Bulgarijos VPMF naudoja „EUROPEN PEN International“ kokybės pažymėjimus. Kokybės vertinimo procedūra buvo pradėta 2006 m. Kasmet apie 25 VPMF (iš 280 veikiančių) ir apie 200 praktikantų suteikiamas tarptautinis kokybės pažymėjimas.

Prasidėjus kokybės vertinimo procesams, CB organizavo mokymus VPMF vadovams, kad pristatytų ir aptartų reikalavimus, kriterijus, tvarką ir metodus. Buvo parengtos taisyklės ir pavyzdiniai dokumentai.

Centrinio biuro ekspertai, mokyklos valdyba, verslo partneriai – rėmėjai, darbdavių organizacijos, regioninės švietimo inspekcijos, tėvai aktyviai dalyvauja vertinimo procese.

Visos VPMF (privalomo, neprivalomo mokymo ar fakultatyvaus tipo) gali būti atestuojamos.

Praktikantai gali gauti individualius pažymėjimus. Praktikantų vertinimas atliekamas atskirai nuo VPMF vertinimo ir ne visi praktikantai būna verti gauti šį pažymėjimą.

Tarptautinė kokybės vertinimo sistema „EUROPEN PEN International“ yra labai svarbi universitetų studentams, suaugusiems bei klubams, kai VPMF nėra tradicinio vertinimo.



„EUROPEN PEN International“ kokybės pažymėjimas

Nacionaliniai standartai ir pažymėjimai.

Austrija: Kokybės pažymėjimas pagal ÖNORM-Rule 42000

2002 m. nuolatinė VPMF vadovų darbo grupė sukūrė kokybės kriterijų aprašą VPMF. Pagrindinis tikslas - užtikrinti, kad kokybės pažymėjimus turinčios VPMF visose veiklos srityse siektų aukščiausio kokybės lygio. Kokybės pažymėjimas įrodo, kad VPMF veikia kaip sistema, o ne kaip pavieniai VPMF praktikantai ar vadovai.

Visos Austrijoje ir Pietų Tirolyje veikiančios ir CB registruotos VPMF gali siekti kokybės pažymėjimų. VPMF iš ACT interneto puslapio gali atsisiųsti išsamų aprašymą, puslapyje pateikiami gerosios patirties pavyzdžiai. Paraiškas galima teikti iki kiekvienų metų gruodžio mėnesio pradžios, o galutinius dokumentus vertinimo komisijai reikia pateikti iki kitų metų balandžio pradžios.

Kokybės kriterijai grindžiami „ÜFA (VPMF) 2020“ koncepcija:

- dvigubu uždaru ciklu (pedagoginis ir ekonominis Demingo ciklas) atitinkantis *planuok-daryk-tikrink-veik* struktūrą;
- taikymu įmonei ir besimokantiems.

Kokybės kriterijai aprašyti šiose trijose srityse:

A **VPMF vadovo sritis**, apimanti VPMF struktūrą, tikslingą laikotarpio planavimą ir vertinimo sistemą.

B **Verslo sritis**, apimanti veiklos planus ir jų rezultatų vertinimą, užbaigtų verslo procesų įforminimą, mokesčių apskaičiavimą, buhalterinę ir darbo užmokesčio apskaitą, kainų paskaičiavimą ir pan.

C **Pedagoginė sritis**, apimanti VPMF praktikantų kompetencijų vertinimą, asmeninės veiklos aprašus ir kt.

Kiekvieną sritį sudaro 4-20 kriterijų, kurie išsamiai aprašyti nurodant paskirtį ir dokumentų pavyzdžius, pateikiamus vertinimo komisijai. Komisija sudaroma iš patyrusių VPMF vadovų, atstovaujančių visiems Austrijos regionams. Kiekvienų metų balandžio mėnesį ji susirenka į 3 dienų susitikimą ir vertina VPMF pateiktus

dokumentus. Kriterijų aprašas kasmet vertinamas ir tobulinamas.

Kiekvienas regionas organizuoja šventes, kai VPM firmoms įteikiami pažymėjimai. Kadangi tai nėra minimalios kokybės reikalavimų pažymėjimas, o tam tikras bendras pastangas liudijantis pažymėjimas, kasmet atestuojama apie 25 proc. visų Austrijos VPMF. Pažymėjimas galioja dvejus metus.



Austrijos kokybės pažymėjimas
QM2020, ONR 42000



Kokybės pažymėjimų įteikimai Austrijos Kokybės standartų
institute Vienoje 2013 m. gegužė

Lietuva:

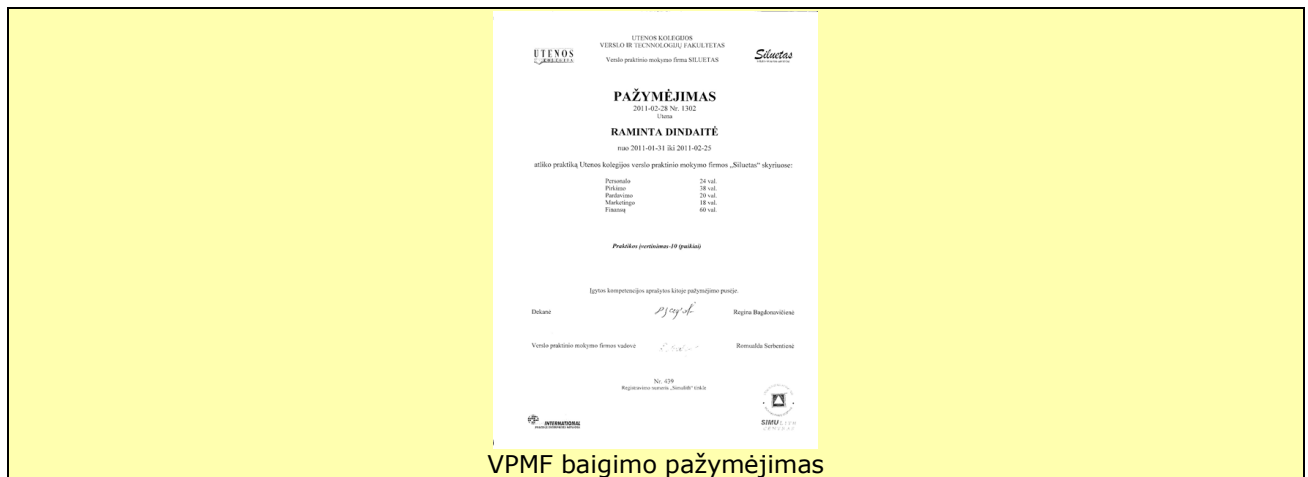
2010 metais „Simulith“ centras įdiegė vieningus nacionalinius VPMF pažymėjimus, išduodamus pažangiems VPMF baigusiems praktikantams. Pažymėjimai išduodami atsižvelgiant į:

1. Mokymo institucijų lygius (bendrojo lavinimo, profesinės ir aukštosios mokyklos);

2. VPMF įgyjamas kompetencijas, kurios buvo aprašytos VPMF vadovų darbo grupės, remiantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007-03-14 d. įsakymu ISAK_379 „Dėl darbo grupės sudarymo“, siekiant suderinti VPMF programas nacionaliniu mastu pagal lygius ir pagerinti VPMF darbo kokybę;

3. Pažymėjimuose įrašomą informaciją: „Simulith“, „EUROPEN PEN International“ logotipai, dokumento pavadinimas, VPMF veiklos sritys bei kompetencijos, mokymo institucijos bei VPMF pavadinimai ir logotipai, pažymėjimo data, numeris ir vieta, skyriai ir dirbtų valandų skaičius, vieta papildomai informacijai apie praktikanto pasiekimus, mokymo institucijos direktoriaus (ar kitų įgaliotų asmenų) bei VPMF vadovo pareigos, parašai ir kita.

Taip pat Lietuvoje įdiegta tarptautinė „EUROPEN PEN International“ kokybės vertinimo sistema.



6.3. Verslo praktinio mokymo firmos veiklos tęstinumas ir tvarumas

VPMF veiklos tęstinumo ir tvarumo užtikrinimas yra bendra Švietimo ir mokslo ministerijos ir profesinio mokymo įstaigų tarnybų, asociacijų, profesinių mokyklų ir VPMF vadovų atsakomybė. Kuo daugiau jie žino apie VPMF veiklą ir pasiekimus, tuo daugiau paramos VPMF gali sulaukti.

Verta ir tikslinga skleisti informaciją apie VPMF modelį, dalintis darbo patirtimi VPMF, taikomomis metodologijomis, praktikantų verslo idėjomis. Taip pat dalyvauti įvairiuose mokymuose, seminaruose ir organizuoti viešuosius renginius, kur VPMF ir jų atstovaujamos mokyklos tampa labiau matomomis ir patrauklesnėmis visuomenei.

Kiekviena įstaiga, kurioje veikia VPMF, nustato **VPMF veiklos formą**:

- **Naujos VPMF steigimas.** VPMF praktikantai, prižiūrimi ir konsultuojami VPMF vadovo, gali įsteigti naują VPMF. VPMF praktikantai susipažįsta su visomis procedūromis ir etapais kuriant įmonę, pradedami nuo verslo plano rašymo, įmonės registravimo, banko sąskaitų atidarymo, darbuotojų įdarbinimo, veiklos vykdymo iki įmonės uždarymo dėl bankroto ar kitų priežasčių. Norint taikyti šią mokymosi formą VPMF turi veikti ilgą laikotarpį. VPMF praktikantai ateityje sugebės kurti ir įgyvendinti savo verslo idėjas, todėl mokymasis steigti ir uždaryti įmonę gali būti laikomas geru naujų darbo vietų ir verslo kūrimo pagrindu.
- **Esamos VPMF veiklos tęsimas.** Praktikantai, gali perimti jau veikiančią VPMF. Nauji praktikantai geriau supranta, ką reiškia būti įdarbintam įmonėje, kuri egzistuoja jau daug metų. Šiuo atveju VPMF praktikantai praleidžia įmonių steigimo, verslo idėjų generavimo ir realizavimo praktikoje etapą. Jeigu praktikantai dirba VPM firmoje tik vienerius akademinius metus, VPMF veiklos tęsimas privalumas yra tas, kad jie turi galimybę įgyti patirties dirbant su jau esamos VPMF įvaizdžiu, nustatytais vidiniais ir išoriniais darbo procesais, dokumentų srautais ir užmegžtais ryšiais. Žinoma, veikiančioje VPM firmoje taip pat įgyvendinamos naujos praktikantų idėjos. Labai svarbu, kad VPMF būtų įkurta ir organizuota taip, kad **kuo ilgiau veiktų VPMF** rinkoje (nacionalinėje ir tarptautinėje). Kai **praktika VPMF yra privaloma ugdymo dalis**, praktikantai keičiasi kiekvienais metais, o VPMF vadovas dažniausiai išlieka tas pats. Taip užtikrinamas ugdymo proceso sėkmingas tęstinumas ir naudojama sukaupta patirtis, plečiami ryšiai su kitomis VPMF.
- **VPMF direktoriumi kelerius metus išlieka tas pats praktikantas.**

Austrijoje įsteigtos VPMF paprastai **dirba ne vienerius metus** (yra VPMF, egzistuojančių 10 ir daugiau metų), joms vadovauja tas pats VPMF vadovas. Tai

suteikia galimybę nuolat tobulinti VPMF veiklą, perimant ir pritaikant verslo procesus prie aktualių VPMF poreikių.

Austrijos VPMF tinkle firmos vykdo tęstinę veiklą, nes realios verslo įmonės nėra sukuriamos bei uždaromos per vienerius metus. Taip pat daugelis praktikantų gauna darbą ilgą laiką veikiančiose bendrovėse, todėl jie turi susipažinti su jau suformuotomis struktūromis, darbo procesais, gebėti prisitaikyti ir juos tobulinti.

Bulgarijoje yra VPMF, kuriose **praktikantai dirba 3 metus**. Pirmaisiais metais jie pasirengia ir kuria įmonę. Antraisiais metais - organizuoja ir vykdo veiklą, dalyvauja prekybos mugėje, o trečiaisiais metais - apibendrina rezultatus: rengia veiklos ataskaitas, pateiktis ir yra įvertinami.

Šioje tęstinėje VPMF veikloje kiekvienais metais pateikiamos vis sudėtingesnės užduotys ir taip tobulinami praktikantų įgūdžiai.

7. SĖKMĖS ISTORIJS

Austrija:

VPMF metodas – mokymasis dirbant - turi senas tradicijas. 1990 metais kelių mokytojų iniciatyva šis metodas pradėtas naudoti kaip pasirenkamas mokomasis dalykas verslo mokyklose. 1993 m. Švietimo ministerijos ir aktyvių VPMF vadovų iniciatyva buvo įkurtas Austrijos centrinis biuras (ACT). Didelis VPMF vadovų susidomėjimas VPMF modeliu ir entuziazmas lėmė, kad vadovai susibūrė į nuolatinę darbo grupę, šalyje susikūrė beveik 1000 VPMF ir dauguma iš jų tapo privaloma ugdymo programų dalimi. Tai neabejotina austrų sėkmė VPMF srityje.

Patyrę VPMF vadovai rengia mokymo programas profesinėms mokykloms, kuria VPMF veiklos kokybės standartus, tobulina šį metodą, rengia seminarus VPMF vadovams, tampa centrinio biuro nariais ir (arba) verslo mokyklų direktoriais.

Visiems VPMF praktikantams ypač svarbus dalyvavimas prekybos mugėje. ACT Zalcburge jau surengė 6 tarptautines VPMF prekybos mugės, kuriose dalyvavo 350 VPMF iš viso pasaulio.

Taip pat labai populiarios yra regioninės **VPMF prekybos mugės**, kurias organizuoja VPM firmos. Jos vyksta įvairiose mokyklose ir miestuose.

Austrijos centrinis biuras organizuoja **ACTy – konkursą**, kuriame VPMF praktikantai gali pademonstruoti savo kūrybiškumą, ekonomines žinias ir įvairius talentus. Įsteigti prizai 4 nominacijose: geriausias bendradarbiavimas su partnerine realia verslo įmone, geriausias slapto pirkėjo aptarnavimas, geriausia VPMF ar produkto reklama ir geriausia VPMF interneto svetainė.



VPMF prekybos mugė
Vienoje



VPMF mugė mokykloje

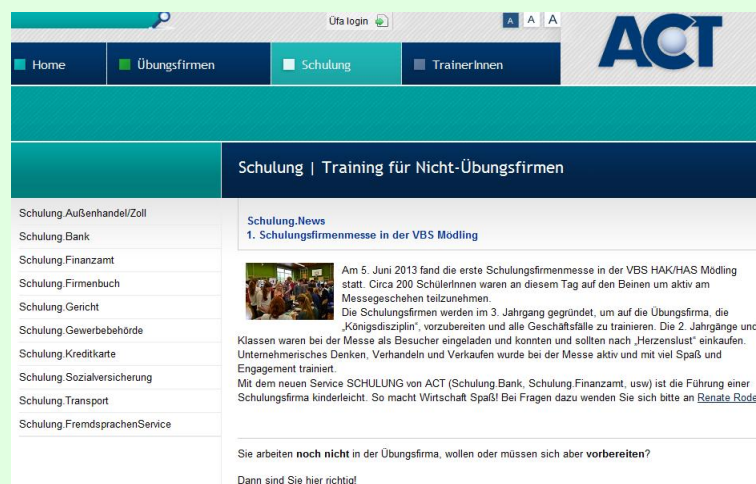


ACTy konkursas 2012
nugalėtojų komandos

Pastaraisiais metais verslo administravimo specialybę pasirinkę profesinių mokyklų mokiniai ir kolegijų studentai yra **ruošiami dirbti VPMF**. Į mokymo programą (2 užsiėmimai per savaitę) įtrauktas specialus dalykas „Betriebswirtschaftliche Übungen“ (verslo mokymas). Juo siekiama supažindinti būsimus VPMF praktikantus su mokymosi dirbant VPMF metodu, centriniu biuru ir visomis jo teikiamomis paslaugomis, taip pat su darbo funkcijomis, kurias jie vykdys.

Būsimoje programoje (nuo 2014 m.) verslo mokymas bus akcentuojamas kaip pasiruošimas dirbti VPM firmoje. **Pirmą kartą Austrijos centrinio biuro (ACT) paslaugos yra aiškiai nurodytos nacionalinėje mokymo programoje.**

ACT pasiūlys specialias internete pristatytas **mokymo priemones** mokiniams ir studentams, kurie dar nedirba VPMF. Šios priemonės susijusios su VPM firmoms teikiamomis paslaugomis.



ACT teikiamos paslaugos internetu

Austrija. VPMF tinklo narių atsiliepimai:

„VPMF yra svarbi pamokos plano dalis ir ateityje tai neturėtų pasikeisti.“

Direktorius

„VPMF yra geriausias dalykas mokykloje, nes praktikantai supranta, kokių įgūdžių ir žinių jiems reikia, kad galėtų mokykloje gautą teoriją pritaikyti praktikoje.“

VPMF vadovas

„Noras išmokti ko nors naujo yra būtinybės gebėti kažką padaryti pasekmė.“

VPMF vadovas

„VPMF yra puiki alternatyva monotoniškoms pamokoms ir palaiko komandinį darbą. Atmosfera skiriasi nuo tradicinėje klasėje vyraujančios atmosferos: atviresnė, triukšmingesnė, laisvesnė.“

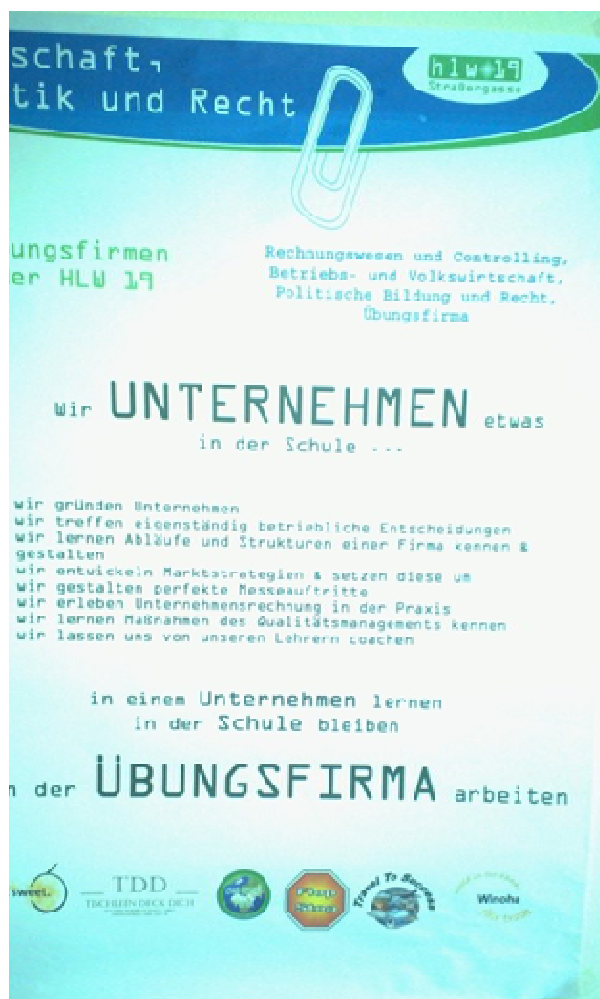
VPMF praktikantas

„VPMF yra pasiruošimas gyventi pabaigus mokyklą. Praktikantai mokosi dirbti savarankiškai ir komandoje bei gali toliau vystyti savo įgūdžius. Jie mato, į ką panašus tikras gyvenimas dirbant.“

VPMF praktikantas

„Mano nuomone, VPMF yra labai svarbus mokyklose mokomas dalykas, nes galima suprasti, ko bus tikimasi darbo pasaulyje ateityje.“

VPMF praktikantė



Skelbimas Austrijos VPMF:

Mokykloje mes PRAKTIKUOJAME...

- mes steigiame (verslo praktinio mokymo) firmas;
- mes savarankiškai priimame ekonominius sprendimus;
- mes galime aprašyti ir sukurti darbo procesus ir įmonės organizacinę struktūrą;
- mes kuriame rinkos strategijas ir jas įgyvendiname;
- mes rengiame puikius pasirodymus prekybos mugėse;
- mes vykdomė buhalterinę apskaitą praktikoje;
- mes sužinome apie kokybės valdymo priemones;
- mes turime mokytojų, kurie mums padeda.

Mokymasis įmonėse ir buvimas mokykloje

= Darbas verslo praktinio mokymo firmoje

Bulgarija:

Centrinis biuras organizuoja kursus kartu su bendrojo lavinimo ir profesinėmis mokyklomis. Informacija apie tai pateikiama interneto svetainėje ir per metinius VPMF vadovų susitikimus. Kursai organizuojami 10 –20 pedagogų vienoje mokykloje ir apima veiklą nuo „minčių lietaus“ iki grupinio ir komandinio praktinio darbo, modeliavimo ir diskusijų.

Pagrindinis kursų tikslas yra suburti skirtingų mokomųjų dalykų mokyklos mokytojus, kurie bendradarbiaudami gali padidinti ir užtikrinti verslumo ugdymo VPMF tęstinumą. Kursų metu pedagogai susipažįsta su teisine sistema ir įgyja verslo kūrimo ir vystymo patirties. Jie susipažįsta su metodais, kaip motyvuoti mokyklų mokinius dalyvauti VPMF užsiėmimuose. Baigusieji kursus gauna VPMF vadovo pažymėjimus.

Šie VPMF vadovo kursai buvo pradėti 1999 metais ir nuo to laiko organizuojami kasmet.

VPMF tinklo narių atsiliepimai:

Vyara Ivanova yra buvusi Nacionalinės finansų ir verslo mokyklos (Sofija, Bulgarija) VPMF praktikantė. Šiuo metu ji dirba vaiko politikos koordinatorė Vaikų Nacionalinio tinklo organizacijoje (National Network for Children). Daugelis

pagalvotų, kad VPMF ir verslo specialybę baigusio praktikanto karjera civiliniame sektoriuje yra paskutinis dalykas, kuris ateitų į galvą, renkantis profesiją. „VPMF buvo labai svarbi mano profesinėje karjeroje pirmaisiais mano darbo metais. Aš pradėjau dirbti žinodama, kas yra komandinis darbas ir pagarba kitų kolegų nuomonei ir pastangoms. Taip pat VPMF mes sužinojome, kaip oficialiai bendrauti su klientais ir verslo partneriais. Pasirengimas ir dalyvavimas tarptautinėje VPMF mugėje Zalcburge 2001 metais buvo ne tik nepamirštama patirtis, bet ir labai vertingas ir visapusiškas gyvenimas, pateiktas kaip praktinė užduotis. Aš pritaikiau įgytas žinias savo kasdiniame darbe, kur net paprastas įgūdis gebėti dirbti su biuro technika man reiškė labai daug. Po dvejų metų, prieš man baigiant bakalauro studijas, aš jau buvau administracijos direktorė, atsakinga už projektų rengimą ir visų administracinių procesų koordinavimą organizacijos viduje.“

Lietuva:

VPMF vadovai dalinasi patirtimi, nes darbas VPM firmoje leidžia mokytis daug naujų dalykų: apskaitos, rinkodaros, žmogiškųjų išteklių valdymo, ekonomikos, IT ir užsienio kalbų. Tai dažnai tampa svarbiu iššūkiu norint **profesionaliai tobulėti**. Motyvuoti VPMF vadovai jaučia, kad vadovavimas VPMF suteikia jiems asmeninio pasitenkinimo darbu, kadangi jie mato, kad VPMF praktikantams patinka dirbti, priimti savarankiškus sprendimus ir teikti pasiūlymus.

Praktikantų ryšiai su VPMF vadovais yra daug gilesni nei su teorinių dalykų pedagogais. Kai kurie VPMF vadovai aktyviai palaiko verslo ryšius su buvusiais VPMF praktikantais, kurie tampa VPMF rėmėjais.

VPMF tinklo narių atsiliepimai.

„Mokymasis VPMF forma suteikia galimybę lavinti praktinius sugebėjimus reikalingus atlikti pagrindines verslo funkcijas skirtingose srityse - skatina savarankiškumą, atkaklumą, lavina kūrybiškumą, bendradarbiavimą, atsakingumą, taip pat suteikia galimybę susipažinti su šalies verslo subtilybėmis.“

Mokyklos direktorius

„VPMF integracija mokymosi procesuose leidžia praktikantui pasiruošti plačiam darbų spektrui ateityje.“

VPMF vadovas

„Praktikantai turi galimybę išbandyti save įvairiuose skyriuose ir priimti klaidingi sprendimai nėra tokie skausmingi kaip tikrame versle.“

VPMF vadovas

„Darbas VPMF padėjo atrasti save, suvokti, kurią sritį pasirinkti: darbą su pirkėjais ar administracinį darbą. Nugalėjo polinkis į administracinį darbą, o tam įtakos turėjo darbas VPMF.“

VPMF praktikantas

„VPMF veiklos yra paremtos realiai veikiančių įmonių veikla, jos patirtimi ir parama. Dirbant tikrame versle tai yra labai svarbu.“

VPMF praktikantas

PRIEDAI

1) Austrija.

Ištrauka iš Austrijos nacionalinės mokymo programos, susijusios su VPMF Verslo administravimo kolegijoje, Federalinis teisės aktų leidinys, 2004:

Ketvirtas kursas:

Pagrindinis mokomasis dalykas

Darbas verslo administravimo centre einant įvairias pareigas ir atliekant skirtingas darbo funkcijas (pavyzdžiui, administravimas, buhalterinė apskaita, įskaitant mokesčių ir kitų prievolių skaičiavimą, įmonės aprūpinimas, investavimas ir finansavimas, personalo valdymas, pardavimo organizavimas, importas ir eksportas, kontrolė, kokybės valdymas) ir naudojant modernų biurą, informacijos ir ryšių technologijas bei programinę įrangą (pavyzdžiui, e-verslas).

Verslo praktinio mokymo firmos pateikimas visuomenei.
Situacinis elgesys vidaus bendravime.
Kelių funkcijų vykdymas keičiantis pareigomis.

Darbo charakteristika.

Darbo sritys:

Gebėjimas bendrauti bent viena užsienio kalba. Verslo plano sudarymas. Ryšių su klientais valdymas ir pagrindinių buhalterinių operacijų apskaita. Patvirtintos kokybės valdymo sistemos diegimas. Sąskaitų tvarkymas ir mokesčių deklaravimas.

IT įgūdžiai:

Internetas, el. pašto programos, e-verslas, modernios programinės įrangos ir specializuotų programų naudojimas.

2) Bulgarija.

Dokumentų reguliuojančių mokymą VPMF, pavyzdys

ŠVIETIMO, JAUNIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

MOKYMO PAKOPA	<i>vidurinis išsilavinimas</i>
MOKYMŲ TRUKMĖ	<i>5 metai</i>
MOKYMŲ FORMA	<i>dieninė</i>
ORGANIZACINĖ FORMA	<i>klasė</i>
IŠSILAVINIMO LYGIS ĮSTOJANT	<i>VII klasė</i>

PROGRAMA

PROFESINIS MOKYMAS – B PROGRAMOS STRUKTŪRA

KVALIFIKACIJOS LYGIS - TREČIAS

Patvirtinta № RD 09-1342/15.09.2010

PROFESINĖ

PRAKTIKA:

PROFESIJA:

KODAS 345

KODAS 345120

VADYBA IR ADMINISTRAVIMAS

EKONOMISTAS

SPECIALYBĖ:

KODAS 3451201 PRAMONĖ

KODAS 3451202 PREKYBA

KODAS 3451203 AGROKULTŪRA AND ŪKININKAVIMAS

KODAS 3451204 EKONOMIKA IR VADYBA

Sofija, 2010

I. Mokslo metų kalendorius /tvarkaraštis/

MOKSLO METŲ PRADŽIA: 09.15

VIII, IX, X, XI IR XII klasė

1^{as} semestras- 18 mokymosi savaitių

VIII, IX klasė

2^{as} semestras - 18 mokymosi savaitių

X ir XI klasė

2^{as} semestras - 20 mokymosi savaitių,

iš jų 2 savaitės skirtos stažuotės/praktikos programai.

XII klasė

2^{as} semestras - 17 mokymosi savaitių, iš

kurių 4:

baigiamieji egzaminai; Baigiamieji profesinės
kvalifikacijos egzaminai – 3^{ias} semestras.

Mokyklos atostogos: kiekvienais mokslo metais tvirtinamos ministro.

I. PROFESINIO MOKYMO BAIGIMAS IR PAŽYMĖJIMO IŠDAVIMAS

1. Visas mokymo kursas 9–12 klasėse suteikia:

- teisę laikyti egzaminus viduriniam išsilavinimui įgyti;
- teisę laikyti egzaminus 3-io lygio profesinei kvalifikacijai įgyti.

2. Trečio lygio profesinė kvalifikacija įgyjama baigus 12 klasių ir išlaikius **ekonomisto** profesijos, **pramonės, prekybos, žemės ūkio ir ekologinio**

ūkininkavimo bei ekonomikos ir valdymo specialybės baigiamuosius teorijos ir praktikos egzaminus.

3. Valstybiniai baigiamieji egzaminai trečio lygio profesinei kvalifikacijai įgyti vyksta pagal nacionalines egzaminų programas, patvirtintas švietimo ir mokslo ministro.

4. Baigiamieji egzaminai organizuojami remiantis 2003 m. švietimo ir mokslo ministro patvirtintu potvarkiu Nr. 3 dėl vertinimo sistemos.

5. Sėkmingai baigusiems aštuonias klases suteikiamas priešvidurinio (ang. pre-secondary) išsilavinimo pažymėjimas.

6. Įgyjant trečią laipsnį, suteikiamas kvalifikacijos pažymėjimas.

7. Profesinio mokymo baigimą patvirtinančių dokumentų turinys apibrėžtas 2003 m. švietimo ir mokslo ministro patvirtintu reglamentu Nr. 5 dėl visuomenės švietimo sistemos dokumentų.

IV. AIŠKINAMOSIOS PASTABOS

1. Mokymo programa parengta pagal Švietimo įstatymą, Išsilavinimo lygio, mažiausio bendro išsilavinimo ir mokymo programų įstatymą bei Profesinio švietimo ir mokymo įstatymą – bendroji programa B, versija B1.

2. Mokymo programa taikoma mokiniams, priimtiems mokytis baigus septynias klases.

3. Septinta klasė yra priešvidurinio mokymo dalis. Per visus akademinius metus intensyviai mokomasi užsienio kalbos.

4. Septintoje klasėje pasirinkta mokytis užsienio kalba dvyliktoje klasėje toliau tobulinama kaip profesinė užsienio kalba.

5. Į programą ir tvarkaraštį turi būti įtraukta direktoriaus patvirtinta praktika, atsižvelgiant į konkrečias mokyklos sąlygas ją organizuoti. Programa ir tvarkaraštis turi būti suderintas su verslo organizacijos (įmonės), kurioje vyksta praktinis mokymas, vadovu.

6. Privalomojo profesinio mokymo pamokos, numatytos praktikai atlikti pagal mokomąjį dalyką „**Darbas verslo praktinio mokymo firmoje**“ yra priskiriamos prie verslumo įgūdžių ir asmeninių savybių vystymo, reikalingų pasirinktai profesijai, sričių. Tokia praktika organizuojama verslo praktinio mokymo firmoje arba mokymo bendrovėje, arba kitais būdais. Pasirinkimas priklauso nuo mokinių pageidavimų ir mokyklos išteklių bei valstybinio švietimo reikalavimų, keliamų **ekonomisto** profesijos kvalifikacijai.

7. Pamokos, numatytos privalomajam / pasirenkamajam mokymui, paskirstomos mokymo programoje taip, kad suteiktų papildomą mokymą bendrojo akademinio išsilavinimo ir profesinio mokymo dalykų srityje pagal mokinių pageidavimus ir mokyklos galimybes.

8. Pasirenkamųjų mokymo dalykų pamokos vedamos mokinių prašymu, jiems siekiant papildomai išmokti vieną ar du mokymo dalykus.

Privalomo mokymo programa – Profesinis mokymas, specialybė: Ekonomistas

1.	2.	3.	4.	5.	IX	IX	X	X	XI	XI	XII.	XII	14.
B. Privalomas – profesinis mokymas													
	B.1. Bendrieji												
1.	Bendroji ekonomikos teorija												
1.1.	Mikroekonomika				2	2							72
1.2.	Makroekonomika						2	2					72
2.	Teisė						1	1	1	1			72
3.	Bendroji apskaitos teorija				2	2							72
4.	Verslumas										1	1	31
5.	Verslo komunikacija				2	2							72
	B.2. Sektoriniai												
1.	Įmonės ekonomika						2	2	2	2			144
2.	Rinkodara								1	1			36
3.	Įmonės apskaita						2	2	2	2			144
4.	Statistika								1	1			36
5.	Finansai								2	2			72
6.	Verslo užsienio kalba										3	3	93
7.	Vadyba										1	1	31
	Praktika:												
1.	Įmonės ekonomika						1	1					36
2.	Verslo informacija								2	2	1	1	103
3.	Įmonės apskaita						2	2	1	1			108
	B.3. Specialieji												
	Specializacija: Pramonė												
1.	Pramonės įmonių sandara ir ekonomika										2	2	62
2.	Inovacijos ir inovacijų strategija										3	3	93
	Praktika:												
1.	Projektų valdymas										4	4	124
2.	Kompiuterinių dokumentų rengimas										2	2	62
3.	Darbas verslo praktinio mokymo firmoje								4	4			144
4.	Pramonės įmonių sandara ir ekonomika										1	1	31
	Specializacija: PREKYBA												
1.	Prekybos įmonių sandara ir ekonomika										2	2	62

2.	Pardavimo vadyba										1	1	31
3.	Atsiskaitymų organizavimas ir priemonės										2	2	31
Praktika:													
1.	Projektų valdymas										4	4	124
2.	E-prekyba										2	2	62
3.	Darbas verslo praktinio mokymo firmoje								4	4			144
4.	Prekybos įmonių sandara ir ekonomika										1	1	31
Specializacija: AGROKULTŪRA IR ŪKININKAVIMAS													
1.	Agrokultūrinių ir ūkio įmonių valdymas bei ekonomika										2	2	62
2.	Inovacijos ir jų politika										3	3	93
Praktika:													
1.	Projektų valdymas										4	4	124
2.	Kompiuterinių dokumentų rengimas										2	2	62
3.	Darbas verslo praktinio mokymo firmoje								4	4			144
4.	Agrokultūrinių ir ūkio įmonių valdymas ir ekonomika										1	1	31
Specializacija EKONOMIKA IR VADYBA													
1.	Įmonių valdymas ir ekonomika										2	2	62
2.	Finansų ir ekonomikos analizė bei kontrolė										3	3	93
Praktika:													
1.	Projektų valdymas										4	4	124
2.	Kompiuterinis raštingumas darbui su apskaitos ir finansų informacija										2	2	62
3.	Darbas verslo praktinio mokymo firmoje								4	4			144
4.	Įmonių valdymas ir ekonomika										1	1	31
	Stażuotė/Praktika įmonėje								60		2	2	122
	Iš viso B:				6	6	10	10	16	16	20	20	1832
	C. (Privalomieji - pasirenkamieji)								3	3	3	3	201
	Iš viso A + B + C:	30	30	1080	32	32	32	32	32	32	32	32	4508
	D. (Laisvai pasirenkamieji)	4	4	144	4	4	4	4	4	4	4	4	556
	Iš viso A + B + C + D:	34	34	1224	36	36	36	36	36	36	36	36	5064

3) Lietuva.
Ištrauka iš mokymo programos.

VPMF PROGRAMA (KURSAS)

Dalykas: Įmonės veiklos organizavimas (pavyzdžiui: draudimo, logistinės ar kitos įmonės).

Praktinio mokymo tikslai:

- Sudaryti sąlygas mokiniams įgyti praktinių profesinių, socialinių ir techninių įgūdžių imituojant įmonės veiklą;
- Ugdyti mokinių verslumo savybes;
- ...

Dalyko tikslai, temos ir valandų pasiskirstymas:

Dalyko tikslai	Dalyko turinys (pagrindiniai temų pavadinimai)	Valandų skaičius	
		Teorija	Praktika
1.1. Pildyti darbuotojų darbo eigos dokumentus, suformuoti asmens bylas.	1. Darbo organizavimas personalo skyriuje	4	30
1.2. Rengti, įforminti ir organizuoti dokumentų apyvartą.			
1.3...			
2.1. Kaupiti, sisteminti, apibendrinti informaciją ir pateikti išoriniams ir vidiniams vartotojams.	2. Darbo organizavimas finansų-buhalterijos skyriuje	4	30
2.2. Paskaičiuoti darbo užmokestį ir materialines vertybes.			
2.3...			
3.1. Organizuoti įmonės aprūpinimą prekėmis ir paslaugomis.	3. Darbo organizavimas Pirkimo skyriuje	4	30
3.2. Tvarkyti pirkimo dokumentus.			
3.3...			
4.1. Organizuoti prekių pardavimą.	4. Darbo organizavimas Pardavimo-rinkodaros skyriuje	4	30
4.2. Išmanyti profesinio bendravimo etiką.			
4.3. Atlikti rinkos tyrimus.			
4.4....			

Mokinių vertinimas: formalus ir neformalus.

Reikalingi materialieji ištekliai ir įranga:

- Patalpa verslo praktinio mokymo firmai.
- Biuro baldai.
- Kompiuteriai, biuro programinė įranga ir kita biuro technika: spausdintuvai, kopijavimo aparatas, multimedija, skeneris.
- Buhalterinės apskaitos programa.
- Kanceliarinės prekės.

INFORMACIJOS ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

Informacijos šaltiniai

AT:

www.act.at

www.bmukk.gv.at

www.berufsbildendeschulen.at

BG:

www.buct.org

www.mon.bg

www.navet.government.bg

www.mi.government.bg/en/themes/brandiko-and-tf-fest-10-285.html

www.fair.bg

LT:

www.sl.viko.lt

www.smm.lt

www.kpmmpc.lt

Literatūra

Entrepreneurship Education at School in Europe. National Strategies, Curricula and Learning Outcomes, March 2012

National Curriculum Austria, College of Business Administration.

Federal Law Gazette *BGBI. II Nr. 291/2004*

EU Series. Titles:

Nr.1 Building Entrepreneurial Mindsets and Skills in the EU

Nr.2 Using standards to support growth, competitiveness and innovation

Nr.3 Facilitating Transfer of Business

Nr.4 The Smart Guide to Service Innovation

Nr 5 How to support SME Policy from Structural Funds.

Towards Greater Cooperation and Coherence in Entrepreneurship Education, European Commission, 2010.

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/promoting-entrepreneurship/index_en.htm

<http://www.eesi-impulszentrum.at/index2.php?>

Entrepreneurship-Symposien: Symposium_in_Graz_7.5.2009

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learningpolicy/doc28_en.htm

<http://cms.europen.info/>

Lietuvos VPMF centras „Simulith“, bendradarbiaudamas su Austrijos ir Bulgarijos VPMF centrais, vykde Leonardo da Vinci naujovių perkėlimo projektą „Privalomasis mokymas verslo praktinio mokymo firmose (VPMF) profesinio ugdymo institucijose“. Pagrindinis projekto tikslas yra sukurti gaires profesinio mokymo įstaigoms bei Švietimo ir mokslo ministerijai, siekiant supažindinti su privalomo praktinio mokymo VPMF nauda. Praktika VPMF leistų profesinės mokyklos mokiniams įgyti praktinių įgūdžių, plėtoti verslumo kompetencijai priskiriamas savybes, kurios yra labai svarbios siekiant mokiniui įsitvirtinti darbo rinkoje.



Austrijos ir Bulgarijos VPMF centrai pasidalijo VPMF, kaip privalomo mokomojo dalyko profesinėse mokyklose tam tikrose mokymo programose, įdiegimo patirtimi. Ši patirtis tai neįkainojama paspartis Lietuvos profesinio mokymo įstaigoms rengiant praktinio mokymo programas.

Projekto partneriai (nuotraukose prieš ir po teksto), siekdami išsiaiškinti situaciją ir problemas, susijusias su VPMF modelio diegimu profesinėse mokyklose, ištyrė modelio privalumus ir trūkumus. Kai kurie tyrimų duomenys panaudoti šiame leidinyje.



ACT – Austrija

Austrijos verslo praktinio mokymo firmų centras/Austrian Centre of Practice Firms, Esslinggasse 5/9; 1010 Wien

Tel: +43-1-5322978; Faks: +43-1-5322978-18; el paštas info@act.at; www.act.at

BUCT – Bulgarija

Bulgarijos verslo praktinio mokymo firmų centras/Bulgarian Centre of Training Firms, 52A G.M.Dimitrov Blvd; 1125 Sofija

Tel./faks. + 359 2 963 2272; el. paštas info@buct.org; www.buct.org

SIMULITH Centras – Lietuva

Lietuvos verslo praktinio mokymo firmų centras/Lithuanian Centre of Practice Firms, Vilniaus Kolegija - Saltoniškių g. 58-117; 08105 Vilnius

Tel. /faks.: +370 5 2191646; el. paštas slinfo@viko.lt; www.sl.viko.lt